

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Transformace zahraniční politiky Indie

Matěj Krčín

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Transformace zahraniční politiky Indie

Matěj Krčín

Vedoucí práce:

PhDr. Linda Piknerová, Ph.D

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucí mé práce PhDr. Lindě Piknerové Ph.D. za věnovaný čas a pomoc během celého studia. Zároveň bych chtěl věnovat velké díky i svým rodičům, kteří mi během mého studia byli výraznou oporou.

Obsah

1 ÚVOD	8
2 TEORETICKÁ ČÁST	14
2.1 Realismus	14
2.2 Moc	22
2.3 Koncept středních mocností	24
2.4 Koncept regionálních mocností	31
3 INDIE JAKO REGIONÁLNÍ MOCNOST	38
3.1 Vymezení regionu	39
3.2 Vývoj zahraniční politiky Indie.....	42
3.3 Vztahy Indie s členy regionu.....	47
3.3.1 Bangladéš.....	47
3.3.2 Nepál	50
3.3.3 Bhútán	53
3.3.4 Maledivy	56
3.3.5 Srí Lanka	58
3.3.6 Pákistán.....	61
3.4 Vztahy Indie s mocnostmi	63
3.4.1 Vztahy s USA	64
3.4.2 Vztahy s Čínou	66
3.5 Pozice Indie v regionálních a mezinárodních institucích	70
3.5.1 SAARC	70
3.5.2 BIMSTEC.....	72
3.5.3 ASEAN	73
3.5.4 Ostatní důležité organizace	75

3.6 Materiální zdroje moci Indie.....	76
3.6.1 Ekonomika Indie.....	77
3.6.2 Vojenské kapacity Indie.....	81
4 ZÁVĚR	85
5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:.....	92
6 RESUMÉ:	100

1 ÚVOD

Indie si od svého vzniku po konci 2. světové války, kdy získala nezávislost na Velké Británii v roce 1947, prošla poměrně turbulentním a velmi zajímavým vývojem od obrovské, ale poměrně chudé země až k jednomu z nejsilnějších a nejrychleji se rozvíjejících světových ekonomik. Za zmínku stojí, že v posledních pěti letech podle Světové banky její ekonomika roste průměrně o 6-7% HDP (World Bank¹, 2015). Indie je v současné době velmi dynamický, a co se týče zejména zahraniční politiky, ambiciózní zemí. Jako mnoho jiných zemí čelí specifickým výzvám, nicméně disponuje zásadním mocenským potenciálem, který jí propůjčuje značný prostor pro její mocenské ambice nejen v jejím domovském regionu, ale i v celém mezinárodním systému. Tomu napomáhá také fakt, že po skončení studené války se čím dál častěji nezadržitelně dostávají do popředí země, které disponují nejen velkým lidským, ale také materiálním potenciálem. To Indie v obou aspektech splňuje. Nemusí se podobně, jako některé západní země vypořádávat s úbytkem lidských kapacit, v některých ohledech by se dalo říci, že její problém je možná i opačný. Co se týče materiálních kapacit, ty můžeme považovat za dostačující. Jelikož tam kde Indii tyto kapacity chybí, jako například v dostatku vlastních energetických zdrojů, je schopna tyto mezery zacelit díky své strategické poloze. Indie totiž sousedí se zeměmi, nebo se nachází v přímé teritoriální blízkosti zemí, které těmito energetickými zdroji disponují (ať už se jedná o africké země na jedné straně, či země Blízkého východu na straně druhé). Z tohoto hlediska můžeme říci, že s ohledem na indické aspirace je pro ni velmi důležitý region a jeho geograficky blízké okolí, ve kterém se nachází a přes nějž se následně snaží profilovat a rozvíjet svou moc. Proto se tedy dá konstatovat, že udržování pozitivních či alespoň pro Indii výhodných vztahů v rámci regionu a jejího blízkého okolí, je pro Indii z hlediska jejích mocenských aspirací velmi důležitý a zahraniční politika se tak stává jedním ze stěžejních prostředků indické mocenské strategie.

Indická zahraniční politika se dá označit za velmi ambiciózní, dynamickou a také zásadním způsobem aktivní. Mezi její hlavní cíle v posledních letech patří především etablování mocenské síly Indie na mezinárodní scéně a posilování jejího regionálního postavení. Opírá se především o úspěšný rozvoj jejího hospodářství nastartované úspěšnými ekonomickými reformami z 90. let 20. století a zejména také o svou rychle rostoucí, modernizovanou vojenskou sílu, mezi jejíž nejdůležitější pilíře patří fakt, že Indie je členem tzv. atomového klubu zemí, které disponují nukleárními zbraněmi. V posledních letech indickou zahraniční politikou hýbe tzv. „Look East policy“, která rozšiřuje již fungující zahraniční orientaci Indie na stabilizaci vztahů se světovými velmocemi a svým regionem o faktor východoasijský. V jejím rámci se v podstatě Indie snaží konkurovat čínské expanzivní politice ve východní a jihovýchodní Asii, nicméně se zároveň snaží i o stabilizování vztahů právě s Čínou. Ty jsou politikou obou zemí trochu poznamenány, avšak obě země se už ze zjevných ekonomických a politických zisků snaží o prohloubení vzájemné spolupráce. Za produkt Look East policy se dá například označit úspěšná spolupráce s organizací ASEAN, či rozšiřování aktivit v rámci organizace BIMSTEC. Hlavními výzvami pro indickou zahraniční politiku tak v současnosti je konkurence a udržení vztahů s Čínou, narovnání vztahů s Pákistánem, udržení současné regionální pozice Indie, udržování vztahů s velmocemi, kterými jsou hlavně USA.

Právě z těchto důvodů se Indie v posledních letech snaží být velmi aktivní na světové scéně a to především prostřednictvím různých mezinárodních či regionálních organizací, nebo platforem. Jejich záběr se pohybuje od ekonomiky, přes kulturní či diplomatickou spolupráci až po bezpečnostní organizace. Namátkou mezi ně, z hlediska záběru této práce, patří zejména fórum BRICS sdružující rapidně rozvíjející se země s podobným mocenským potenciálem, jako má Indie. Do této platformy patří mimo Indii také Brazílie, Rusko, Čína a Jihoafrická republika. Nicméně nejhmatatelnější aktivity v poslední době provádí ve svém tzv. domácím

regionu a to v oblasti Indického oceánu. Zde se v rámci své zahraniční politiky zaměřuje na upevňování své regionální pozice a soustřeďuje se především na oblast jižní a jihovýchodní Asie, což se projevuje hlavně na členství v organizacích ASEAN, SAARC a BIMSTEC. Soustřeďuje se na posilování vztahů se sousedskými zeměmi, kterými jsou Srí Lanka, Bangladéš, Nepál, Bhútán, Maledivy. Dále pak také na zlepšení vztahů se sousedy, které jsou historicky ne příliš dobré, a to na vztahy s Čínou a Pákistánem. Především v poslední době má eminentní zájem na narovnání vztahů s Čínou a vzájemné spolupráci, od čehož si slibuje rychlejší rozvíjení svých mocenských kapacit skrze vzájemný obchod. Co se týče širší regionální spolupráce tak je členem už zmíněných organizací ASEAN (JV Asie), SAARC (Jižní Asie) a také BIMSTEC, která se orientuje na spolupráci se zeměmi Bengálského zálivu. Nově se Indie také snaží angažovat v Africe. Co se týče spolupráce s Evropskou unií, můžeme s jistotou hovořit o tom, že EU je pro Indii významným obchodním partnerem a zejména také investorem. Vztahy mezi Indií a EU jsou na institucionalizovaném základě strategického partnerství, jež se opírá o výroční summity. EU a Indie se dlouhodobě snaží o podepsání Dohody o volném obchodu (FTA), jež by měla zásadním způsobem usnadnit vzájemné ekonomické transakce.

Přes všechna již dříve zmíněná fakta bývá Indie a její mocensko-politické postavení v mezinárodním systému v posledních několika letech popisováno rozličnými způsoby. Některá literatura a její autoři ji označují za nastupující mocnost, jiní za globální mocnost, další za budoucí velmoc, jednu z hlavních mocností, a především bývá také často označována za regionální mocnost. Co spojuje většinu z těchto perspektiv nahlížení na mocenský statut Indie, je, že berou v potaz v posledních letech velmi rychlý a dynamický ekonomický rozvoj Indie, rozsáhlost a postupující modernizaci její armády a vojenského potenciálu, což v sobě nese vliv na to, jakým způsobem se mění a rozvíjí postavení Indie v mezinárodní komunitě. Pokud však chceme postavit definici

pozice Indie na mezinárodní scéně na silných základech, je nutné nejprve s precizností odpovědět na to, zda má vůbec mocenské kapacity potřebné na to, aby za jeden z již dříve zmíněných typů mocností mohla být označena. Je nutné si přesně vymezit kritéria podle, kterých tak bude hodnocena a z jakých důvodů byla zvolena. Vzhledem k již zmíněné nejednoznačnosti literatury, jsem zvolil za cíl práce analyzovat Indii, jako regionální mocnost. Analýza Indie, jako regionální mocnosti v jasně vymezeném regionu se jeví, jako jednodušší a hlavně lépe uchopitelná, zejména z toho důvodu, že se kritéria pro analýzu regionální mocnosti dají přesněji vymezit a také vzhledem k danému rozsahu diplomové práce jsou realizovatelnější bez zbytečné generalizace. K tomuto navíc přispívá i fakt, že pro geopolitický úspěch Indie na mezinárodní scéně je její postavení a mocenský profil v rámci jejího regionu ve své podstatě stěžejní a hlavně přes něj je schopna promítat svou moc i do mezinárodního prostředí.

Vzhledem k těmto zmíněným skutečnostem si má diplomová práce klade za cíl na základě kritérií vytyčených v teoretické části práce pro označení státu, jako regionální mocnosti, potvrdit či vyvrátit hypotézu, že: *„Indie je regionální mocnost.“*

Formulace hypotézy byla vypracována na základě teoretického rámce práce, který bude představen v první kapitole. Aby bylo dosaženo cíle práce, bude nejprve nutné rozebrat koncept moci. Díky tomu se následně můžeme přesunout k vysvětlení pojmu regionální mocnost. Vzhledem k přehlednosti a nejednotnosti literatury bude nutné v rámci obsáhlejší analýzy modelu regionální mocnosti také nastínit koncept středních mocností, který bývá v literatuře s mocností regionální častokrát zaměňován. Jako ústřední definici konceptu regionálních mocností jsem pro účely práce zvolil text Detlefa Nolteho, ve kterém nastiňuje jednotlivé charakteristiky, které země musí splnit pro to, aby mohla být považována za regionální mocnost. Hlavním posláním této kapitoly tedy bude na

základě představeného modelu chápání regionální mocnosti popsat její chování v mezinárodním systému, projevy a determinanty, ze kterých vychází formování jejích cílů. V rámci této teoretické části budou představeny jednotlivé faktory a kategorie, na jejichž základě je možné danou zemi, v případě této práce samozřejmě Indii, označit za regionální mocnost. Vzhledem ke zjednodušení orientace jsou v textu zaměňovány pojmy mocnost a velmoc, jako pojmy označující tu samou věc.

Druhá část textu se bude věnovat už samotné analýze Indie a její pozice v mezinárodním systému, jejím mocenským kapacitám a hlavně naplňování jednotlivých charakteristik vytyčených teoretickou částí práce na základě Nolteho, aby bylo možné potvrdit či vyvrátit ústřední hypotézu tohoto textu. Pro tuto analýzu využiji jedno-případové studie zaměřené, jak už bylo zmíněno, na Indii samotnou. Této metodologie jsem využil z důvodu přehlednosti a usnadnění analýzy, kdy však pro potřeby vyvrácení či potvrzení stanovené hypotézy není nutné využívat metod jiných. Případová studie na podobnou analýzu, dle mého úsudku sedí velmi dobře. Co se týče kapitoly samotné, budu se, jak jsem už naznačil, věnovat jednotlivým charakteristikám vytyčených Noltem a jejich naplňováním. Těmi se budu zabývat blokově. Pro ucelenost tématu, jako celku, se budu nejprve věnovat vytyčení samotného regionu, v němž se Indie nachází a to z hlediska jeho geografie, kulturního, ekonomického a politického propojení, společně i s jeho specifiky. Poté se přesunu k prvnímu z bloku charakteristik regionálních mocností, který považuji asi za nejdůležitější, a to k bloku zabývajícímu se indickou zahraniční politikou, ať už se jedná o globální či regionální měřítko, pozici Indie uvnitř regionu a zejména indickou pozici v rámci regionálních organizací. Za nejdůležitější ho považuji z toho důvodu, že v něm budu demonstrovat zapojení Indie do regionálních mocenských a organizačních struktur, které nastíní zapojení a ambice Indie v rámci regionu. A jak už vyplyne z teoretické charakteristiky, důraz na aktivity zahraničněpolitické povahy v tomto vymezení je zásadní. V následujícím bloku se budu věnovat

materiálním mocenským kapacitám Indie. Zde půjde především o analýzu demografických, ekonomických, surovinových, infrastrukturních a následně také i vojenských. Pro přehlednost výsledků případové studie ve třetí části všechny tyto poznatky shrnu a včlením do jednotlivých, v teoretické části textu vytyčených, charakteristik, z nichž následně vyvodím závěr, jehož obsahem bude zejména potvrzení či vyvrácení vytyčené hypotézy a vysvětlení důvodů, na jejichž základě bylo takového závěru dosaženo.

Co se týče zdrojů využitých při psaní jednotlivých kapitol, tak jejich povaha je poměrně odlišná. Pro psaní první, teoretické části práce, bylo využito zejména monografií a odborných článků. V případě druhé části, samotné případové studie, jsem využíval zejména elektronických článků a odborných článků z periodických tisků. Stěžejní pro psaní teoretické části práce byly i česky psané zdroje, zejména dílo Pavla Pšeji a kolektivu autorů Přehled teorií mezinárodních vztahů, následně také text autorů Pavla Barši a Ondřeje Císaře Anarchie a řád. Tyto zdroje byly využity zejména pro první část kapitoly věnující se teoretickému ukotvení práce. V druhé části teoretické kapitoly už bylo využito děl zahraničních autorů, kde mezi nejdůležitější patří: Eduard Jordaan a jeho pojetí konceptu středních mocností a Detlef Nolte s jeho prací o definici regionálních mocností, která se stala teoretickým východiskem celé práce. Co se týče kapitol následujících, zde bylo využíváno především zdrojů elektronických a to z důvodu jejich aktuálnosti. Vzhledem k tomu, že problematice postavení Indie v mezinárodním systému je v českém prostředí věnována jen velmi malá pozornost a neexistuje tak dostatečné množství zdrojů pro úspěšnou analýzu tématu, je v práci nejhojněji využíváno zdrojů zahraničních, výlučně psaných pouze v angličtině. Přesto jsem se snažil ve všech částech svého textu využívat, co nejvíce českých textů. Vzhledem však k tomu, že v Indii je jednotícím úředním jazykem angličtina, je i z tohoto důvodu žádoucí využívat při psaní zdrojů místních, psaných pochopitelně anglicky.

2 TEORETICKÁ ČÁST

Pokud se detailněji podíváme na samotný předmět zkoumání, kterým je hypotéza, zda je Indie regionální mocností, uvidíme v něm hned několik pojmů. Ty bude nutné jasně teoreticky vymežit, aby bylo jasné, jakým tématům se tato práce věnuje a samozřejmě, abychom byli schopni celkově pochopit podstatu teoretické záměru této práce. Hlavním pojmem celé práce, jak už vyplynulo z předchozích řádků, je pojem regionální mocnost. V něm samotném se ukrývá slovo mocnost, jehož základem je pojem moc. Moc je v mezinárodních vztazích nejčastěji spojována s tradičními teoriemi, kterými jsou především realismus a idealismus. Jak je známo, tyto dvě teorie jsou spolu ve střetu, kdy realismus klade důraz na schopnost získat kapacity a prosadit se tak na úkor ostatních jakýmkoliv prostředky, zatímco idealismus chápe svět zcela opačným způsobem, kdy cesta k pokroku vede skrze spolupráci a společné řešení vzniklých konfliktů. Pokud se však následně podíváme na to, jakým způsobem bude analyzována práce a jaký způsob chování Indie bude demonstrován, kdy se budu zaměřovat především na snahu Indie prosadit se v rámci regionu a hlavně také posouvat svými aktivitami dění v regionu směrem výhodným zejména pro ni, jeví se idealistická teorie poněkud těžkopádně a využití realistického přístupu, jako daleko více účelné. Hlavně z toho důvodu, že bude kladen důraz na ambiciózní zahraniční politiku a materiální zdroje moci¹ Indie.

2.1 Realismus

Realismus se v prostředí mezinárodních vztahů objevuje již velmi dlouhou dobu a má v nich poměrně silnou, tradiční a v některých obdobích až centrální pozici. Svůj rozmach zaznamenal po konci 2. světové války, kdy se v akademickém prostředí mezi sebou střetli v tzv.

¹ Materiální zdroje moci= počet obyvatel, velikost území, ekonomická síla, vojenské kapacity, atd.

První velké debatě teoretici idealistické školy mezinárodních vztahů a teoretici školy realistické. Realisté reagovali na selhání idealistického přístupu při řešení meziválečných bezpečnostních problémů, kdy tento přístup nebyl účinně schopen reagovat na proměnu mezinárodního prostředí a vzrůstající agresivitu nových mocností v čele s nacistickým Německem. Z již zmíněné debaty vyšla realistická škola mezinárodních vztahů vítězně a stala se na dlouhých 60 let, tedy v podstatě až do konce studené války (signalizované pádem Sovětského svazu), dominantní silou v teoretickém přístupu ke zkoumání mezinárodních vztahů.

Dá se říci, že v podstatě téměř všichni realisté vycházejí z podobných charakteristik, které pokládají za určující pro mezinárodní prostředí a politiku. Realismus je státocentrický a za nejpodstatnějšího aktéra tak v mezinárodním systému považuje stát. Stát je aktérem existujícím na jasně geograficky definovaném prostoru, který má jasně dané a centrálně řízené rozhodovací procesy aplikované prostřednictvím jednotného systému vlády. Ostatní aktéry jako mezinárodní či nevládní organizace, nebo obchodní společnosti považuje realismus za podřízené státním jednotkám. Stát je jednotným a suverénním aktérem. Jednotný je z toho pohledu, že prosazování jeho zájmů není vnitřně rozporováno a je podřízeno jedné autoritě. Suverénní jednotkou je z toho pohledu, že neexistuje žádný vnitřní nebo vnější aktér, který by mu byl nadřazen na jeho území, které je bezpečně schopen kontrolovat. V tom spočívá tedy suverenita z realistického pohledu. Ta nastává v okamžiku, kdy žádný vnitřní nebo vnější aktér není schopen narušit vliv na jeho vlastním území a převzít ho následně na sebe. Suverenita je tedy dle realistů snadno narušitelná (Müller, 2005: 39).

Co se týče mezinárodního prostředí, to je tvořeno velkým množstvím suverénních států, z nichž každý ovládá určité geografické území. Vzhledem k již prezentovanému náhledu realistů na suverenitu, je logické, že když každý stát je suverénní, neexistuje následně

v mezinárodním prostředí žádná centrální autorita, která by byla státům nadřazena a rozhodovala o věcech týkajících se záležitostí jednotlivých států v tomto prostředí. Z toho důvodu právě díky chápání suverenity, vychází dle teoretiků realismu základní a stěžejní znak struktury mezinárodního systému, a to že mezinárodní systém je ve své podstatě anarchický. Fakt, že mezinárodní systém je anarchický, sebou nese zásadní vliv na formování vzorců chování jednotlivých států uvnitř tohoto systému. Státy se tak nemohou spolehnout na pomoc žádného jiného aktéra a k zajištění vlastních zájmů si tak tedy musí dopomoci sami. Realismus bere v potaz to, že státy jsou mezi sebou schopny spolupráce, nicméně poukazuje vždy na to, že jde jen a pouze o dočasnou spolupráci, která je v současných zájmech všech zúčastněných států. Jakmile tyto společné zájmy zaniknou, státy spolu okamžitě přestanou spolupracovat. Čili tuto spolupráci realismus chápe, jako pragmatický prostředek k dosažení vlastních zájmů, které nemají dlouhodobějšího trvání. Přestože tedy státy jsou schopny uzavírání různých aliancí pro zajištění svých zájmů (ať už se jedná o ten nejdůležitější- vlastní bezpečnost, či jde o spolupráci na poli ekonomiky a jiných zájmech), nakonec se dle realistů vždy musí státy spolehnout na vlastní schopnosti a vlastní sílu si tyto zájmy ochránit (Müller, 2005: 39-40).

Jak už jsem naznačil, dle realismu je nejdůležitějším národním zájmem obstarat si vlastní bezpečnost, neboli zajistit samotné přežití státu v mezinárodním systému. Přežitím státu je zde myšleno zachování podoby státu, jeho fyzické struktury, vládnoucích institucí a hlavně uchování jeho vlastní suverenity. Jelikož, jak už bylo řečeno, pokud z realistického pohledu stát ztratí svou suverenitu, přestává být rovnocenným aktérem mezinárodního prostředí a zaniká tak v podstatě celý jeho status státní jednotky uvnitř mezinárodního systému, stává se tak jednotkou podřízenou jednotkám ostatním. Hlavním ohrožením pro ztrátu suverenity státu je dle realistů vojenský konflikt, čili válka. Přístup k bezpečnosti a samotnému přežití státu tak v pojetí realismu vychází

z předpokladu, že je neustále přítomná možnost ozbrojeného konfliktu, na kterou musí být stát připraven, aby odvrátil vlastní ohrožení a zajistil si tak i své přežití. Státy tedy chápají ostatní státy, jako neustálou hrozbu pro své přežití a dalším znakem mezinárodního systému předloženým realismem, je absence důvěry mezi jednotlivými státy, respektive jejich všudypřítomná nedůvěra vůči ostatním jednotkám systému (Müller, 2005: 40).

Z tohoto realistického pojetí bezpečnosti a absence důvěry mezi státy v mezinárodním systému vychází další důležitý koncept, a to koncept bezpečnostního dilematu. Jeho principem je fakt, že aby byl stát schopen zajistit své přežití a bezpečnost, musí posilovat své vojenské kapacity, respektive zbrojit. Avšak čím více jednotlivý stát posiluje své vojenské kapacity, tím větším nebezpečím a ohrožením jejich vlastního přežití se stává pro ostatní státy. Ty v reakci na to, aby byly schopny zajistit své zájmy, začnou podobným způsobem posilovat své vojenské kapacity a dochází ke spirálovitým reakcím a protireakcím, až do té doby, kdy jeden ze států nebude schopen pokračovat dále a přiblíží se možnost ohrožení jeho vlastní suverenity ostatními účastníky mezinárodního systému. Tento koncept lze vcelku jednoduše aplikovat na příkladu masivního zbrojení během studené války v minulém století (Müller, 2005: 40). Svou bezpečnost a přežití si státy zajišťují především prostřednictvím své moci, kterou se snaží dle realistů přirozeně zvětšovat. Moci se budou věnovat, jako důležitému pojmu této práce podrobněji později v této kapitole, nicméně pro přehlednost celé realistické teorie, zde ve zkratce načrtnu, jak je moc chápána v realistickém pojetí teorie mezinárodních vztahů. Moc lze buď chápat, jako absolutní souhrn všech schopností státu pro prosazení vlastních zájmů (vojenství, ekonomika, technologie, diplomacie), či jako moc relativní, kdy je hodnocena ještě způsobilost státu využít těchto svých schopností k prosazení vlastních zájmů i na úkor ostatních jednotek mezinárodního systému. Moc lze tedy chápat jako vlastnost státu, kterou se snaží využít k prosazení vlastních cílů.

Další specifikem chování států v mezinárodním prostředí je dle realistů fakt, že se státy chovají racionálně. Jsou tedy racionálními aktéry, což znamená, že stát je aktérem, který není ovlivňován ničím jiným než jednoduchým výsledkem možných zisků a hrozících ztrát ve světle akcí vedoucích k prosazování jejich vlastních zájmů. Státy se tedy ze své přirozenosti snaží maximalizovat své zisky a prosadit tak i své zájmy. To navíc vede k tomu, že se tedy takto snaží chovat všechny státy. To tím pádem přidává k už tak panující nedůvěře mezi státy a jejich chování je tak ovlivněno tím, že se snaží jednat tak, aby žádný z aktérů mezinárodního systému nebyl schopen získat převahu a stát se tak jeho dominantním aktérem. Zájmem států se tak stává udržení stability mezinárodního systému, z čehož vychází i další důležitý koncept realismu a to tzv. rovnováha moci. Rovnováha moci představuje model rozložení sil mezi státy v mezinárodním systému takovým způsobem, aby ani jeden z jeho aktérů nezískal převahu a byla tak zachována systémová stabilita (Müller, 2005: 40).

Pokud se podíváme na jednotlivé autory ovlivňující směřování realistické školy teorie mezinárodních vztahů, za jednoho z jejich zakladatelů a tím pádem i jedním z jejich nejváženějších teoretiků je Hans Morgenthau. Jeho kniha *Politika mezi národy* vydaná v roce 1948 se stala jedním ze stěžejních děl a v podstatě i pilířem realismu, které napomohly k etablování realismu, jako tradiční a po několik desítek let i dominantní teorie v rámci akademického zkoumání mezinárodních vztahů. V této knize také formuloval šest základních principů, které dle něj utvářejí politický realismus:

1. Politika je, podobně jako společnost, ovládána objektivními pravidly, jejichž základ spočívá v lidské přirozenosti. Ta je neměnná a tak jako lidská přirozenost je neměnná lidská povaha a s ní i principy politiky.

2. Hlavním ukazatelem napomáhajícím orientaci v mezinárodní politice je koncept zájmů států definovaný skrze moc, respektive mocenské zájmy. Chápe politiku, jako oblast oddělenou od ostatních oblastí veřejného života, kterými jsou například ekonomika či náboženství. Realismus odmítá hledání vysvětlení státní politiky na základě motivu jednotlivců, nebo na základě ideologie.

3. Realismus předpokládá, že koncept mocenských zájmů je univerzálně platnou a objektivní kategorií. To znamená, že neohledně na změnu moci, formy či povahy státu, zůstává základní princip konceptu mocenských zájmů stále stejný.

4. Realismus odmítá využití univerzálních morálních principů při zkoumání chování států. Chápe nutnost určité politické etiky, nicméně stát nemá právo stavět morální překážky do cesty úspěšnému politickému jednání, jenž je dle realismu principálně závislé na samotném přežití daného státu.

5. Při zkoumání zahraniční politiky států považuje realismus za liché snahy je identifikovat s určitými zákony morálky. Tvrdí, že všechny státy světa se snaží své mocenské zájmy a hodnoty maskovat za obecně platné zákony morálky. V žádném případě neexistuje žádná sada obecně platných pravidel, podle kterých by státy mohly jednoznačně tvrdit, že ví co je z hlediska morálky dobré a co špatné. Státy tvrdící, že jednají ve jménu morálky, tak pokaždé činí jen na základě svých zájmů.

6. Realismus chápe politiku, jako samostatnou sféru lidského zájmu, odděleného od ekonomiky, práva či etiky. Politika musí být analyzována, jako nezávislá oblast s vlastními hodnotami a normami. Není podřízena hodnotám a normám z jiných oblastí

(Morgenthau, 1973: 5-15; Müller, 2005: 33-34, Waisová, 2009: 113-114).

Státy se tak při snaze prosadit své vlastní mocenské zájmy neohlížejí na nic a jsou schopny k tomu, bez ohledu na etiku, využít veškeré dostupné prostředky. Státy mezi sebou soupeří o moc zejména prostřednictvím střetů na poli vojenském a ekonomickém. Pokud konflikty a střety zájmů nejsou vyřešeny rovnou či jinými prostředky, jediné následující řešení je dle Morgenthaua ozbrojený konflikt mezi státy, jejichž zájmy jsou ve vzájemném střetu (Barša - Císař, 2008: 64). Ve válce má největší šanci na úspěch stát, který má dostatečné kapacity a je ve své oblasti schopen si zajistit dominanci. Tento stát poté označujeme za hegemonu. S tímto se nám otvírá další aspekt možné povahy mezinárodního systému a to sice rozložení moci v něm, který označujeme souhrnným názvem polarita. Tomuto aspektu povahy mezinárodního systému se věnuje další autor, který patří mezi velikány realismu, respektive jeho mladší větve neorealismu, Kenneth Waltz (Müller, 2005: 38).

Ten se věnuje zejména struktuře a rozdělení moci uvnitř mezinárodního systému. Podle Waltze je základním principem mezinárodního systému to, že je anarchický. Všechny jednotky se musí spolehnout samy na sebe a samy si zajistit své vlastní přežití. To má za následek fakt, že všechny jednotky bez ohledu na jejich povahu jednají v podstatě stejně a jejich zájmy se vzájemně protínají. Dalším Waltzem zmiňovaným aspektem mezinárodního systému je to, že povaha všech jednotek v rámci tohoto systému je stejná. Je tomu tak z důvodu toho, že jsou k tomu jednotky nuceny samotnou povahou mezinárodního systému. Ten je nutí usilovat o vlastní přežití a jakýkoliv krok navzdory anarchické povaze mezinárodního prostředí může zásadním způsobem ohrozit jeho vlastní mocenské zájmy. Takovéto ohrožení ho dělá zranitelným a může ovlivnit jeho přežití v systému. Waltz upozorňuje na to, že státy jsou vůči sobě nedůvěřivé, až nepřátelské, a jejich vzájemná spolupráce přichází

v úvahu jen v případě, že dojde k identifikaci společné hrozby. Jakmile takováto hrozba pomine, zmizí stejně rychle i jejich ochota spolupracovat. Jediným faktorem, který státy od sebe odlišuje, jsou jejich mocenské kapacity. Tyto mocenské kapacity jsou dle Waltze jediným kritériem pro rozlišování jednotek v rámci mezinárodního systému. Všeho čeho v mezinárodním systému dosáhnou, přežitím počínaje a dominancí konče, je dosaženo na základě těchto mocenských kapacit. Jak už tato definice naznačuje, distribuce mocenských kapacit v mezinárodním systému je nerovnoměrná a neustále se měnící (Kolman, 2005: 65-66). Jak už bylo zmíněno, tak dle realistů v mezinárodním prostředí funguje princip rovnováhy moci, kdy pokud ji jeden stát naruší, reagují státy ostatní uzavíráním aliancí, aby byl znovu nastolen status quo a byla opět zavedena mocenská rovnováha. Cílem této logiky tedy nakonec je vyvažování moci hegemonu a udržení rovnováhy moci (Barša a Císař, 2008: 67).

Co se týče povahy distribuce mocenských kapacit v rámci mezinárodního systému, přicházejí realisté s třemi základními typy tzv. polarity. Těmi jsou multipolarita, bipolarita a unipolarita. Už z jejich názvu jednoznačně vyplývá, že multipolární uspořádání mocenských kapacit v rámci mezinárodního systému bude například takové uspořádání, kdy v systému existuje několik sobě mocensky rovných států. Toto uspořádání je jedinečné nízkou hierarchizací systému, jelikož existuje několik sobě rovných států, nicméně žádný z nich není sám o sobě schopen dominovat ostatním. Z toho vyplývá, že v případě získání jednoho ze států nových mocenských kapacit, ostatní jednotky tohoto systému se spojí a tento daná pravidla porušující stát vrátí mocensky zpět v rámci logiky zachování rovnováhy moci. Z tohoto důvodu lze toto uspořádání považovat za méně stabilní (Kratochvíl, 2002: 32-33). Pokud se zaměříme na bipolární uspořádání mezinárodního systému, zde uvidíme dva sobě rovné bloky států, kde v čele každého z nich stojí mocenský hegemon, který celému bloku dominuje. Nicméně oba bloky a

jeho hegemoni jsou si mocensky rovny. Samy striktně a velmi pečlivě dohlíží na zachování rovnováhy moci a jakékoliv odchylky jsou ihned odstraněny. V podstatě jakékoliv závažnější vychýlení vah moci na jednu nebo druhou stranu znamená pro soupeřící blok ohrožení jeho existence. Je pečlivě zachovávána rovnováha moci, a proto je tento způsob rozložení moci považován za velmi stabilní (Kratochvíl, 2002: 35). Posledním ze zmíněných způsobů mocenského uspořádání mezinárodního systému je tzv. unipolarita. V unipolárním uspořádání moci je jeden ze států schopen získat kompletní dominanci v mezinárodním systému a stává se tak z něj hegemon, který je nadřazený všem ostatním jednotkám a v podstatě tak zásadně přetváří základní premisu realismu, a to že povaha tohoto systému je anarchická. V takové situaci dojde k úplné vertikální hierarchizaci mezinárodního systému a jediná jednotka určuje pravidla jeho fungování, a tím pádem i jeho povahy. Nicméně dle realistů je plná unipolarita mezinárodního systému v současných podmínkách velmi nepravděpodobná, až takřka nemožná a to zejména kvůli principu rovnováhy moci. Žádný ze států zatím nedosáhl takových mocenských kapacit, aby byl schopen dominovat všem zbylým jednotkám ve světě (Kratochvíl, 2002: 38-39).

2.2 Moc

Moc je, jak už bylo zmíněno na přechozích stránkách textu, ústředním konceptem pro realistickou školu mezinárodních vztahů. Moc je ve většině realistické literatury definována, jako schopnost přinutit jiného aktéra, aby udělal něco, co by za jiných podmínek neudělal. V přeneseném významu, tak můžeme hovořit o tom, že aktéři disponují mocí jen do té míry, do jaké jsou schopni ovlivňovat ostatní aktéry více, než jsou oni schopni ovlivňovat je. Nicméně moc není vlivem samotným, ale souhrnem schopností ovlivnit ostatní. Tento souhrn schopností je následně označován za mocenské kapacity (Holsti, 1964: 180-182). Mocenské kapacity v sobě obsahují zásadní charakteristiky jednotlivých

států, ať už jde o jejich velikost, ekonomickou sílu, vojenskou sílu či diplomacii. Moc samotná je také závislá na dalších nemateriálních prvcích. Jedním z příkladů této logiky je fakt, že schopnost státu ovlivňovat na základě svých mocenských kapacit ostatní jednotky mezinárodního systému, závisí na jeho schopnosti těchto kapacit patřičně využít a dostatečně rychle je pro své zájmy mobilizovat. Pro jeho mocenské etablování na mezinárodní úrovni je tak důležitá i státní správa, její efektivita, fungování státu, atd. Dále například není samozřejmostí, že stát dominující objemem svých mocenských kapacit bude skutečně hegemonelem daného systému. K tomu může dojít z mnoha různých příčin od vnitřních problémů počínaje (např. geografická a společenská nesourodost státu) po vnější problémy konče (nedůvěra ostatních aktérů, ekonomické, diplomatické důsledky). Tradiční mocenské kapacity, za jaké z realistického pohledu považujeme především materiální prostředky země (ekonomika, vojenství, velikost, populace a jiné) tak jsou do určité míry určujícím prvkem pro mocenské aspirace jednotlivých států, nicméně však nejsou zárukou toho, že bude schopen tyto mocenské aspirace naplnit. Stát musí být schopen tento potenciál tzv. přetavit ve skutečnou převahu nad ostatními jednotkami mezinárodního systému a pokusit se tuto převahu si z dlouhodobého hlediska také udržet (Holsti, 1964: 184-188).

Pokud se zaměříme na měření či odhadování moci jednotlivých aktérů mezinárodního systému, z logiky věci dojdeme k zjištění, že pokud dojde ke střetu dvou jednotek, kterým je z realistického pohledu tradičně válka, dojdeme ke zjištění, že silnější stát vždy nakonec zvítězí. Z toho důvodu jsou odhady relativní moci obou antagonistů účastnících se konfliktu velmi dobré při odhadování potenciálních výsledků daného konfliktu. Tyto odhady berou v potaz tradiční mocenské kapacity států, tedy jejich velikost populace, zásoby materiálních zdrojů, dále pak vojenskou, politickou a zejména také ekonomickou moc. Důraz je realisty kladen zejména na ekonomickou moc státu z toho důvodu, že stát se zdravou a

dobře fungující ekonomikou je schopen zajistit si zvětšení potenciálu ostatních mocenských kapacit (Holsti, 1964: 186-187; Baldwin, 2013: 275-276).

Následně tedy pokud jsme schopni odhadnout mocenské kapacity jednotlivých států uvnitř mezinárodního systému, jsme poté i schopni analyzovat rozložení moci v tomto systému. To se projevuje na struktuře mezinárodního systému, jehož typy byly naznačeny na předchozích stránkách této kapitoly. Namátkou jen pro připomenutí se jedná o multipolaritu, bipolaritu a unipolaritu. Z této struktury pak vyplývá i poslední zajímavý aspekt moci v souvislosti s chováním státu v mezinárodním systému, a tím je hierarchie moci, jež z logiky věci úzce souvisí se zmíněným rozložením moci. Jedná se o stupňovité vyjádření moci a postavení jednotlivých aktérů ve světě, z toho tedy hierarchie (Baldwin, 2013: 284). Nejčastěji se aktéři rozlišují v několika základních kategoriích, kdy hovoříme o velmocích (tzv. Great powers), supervelmocích (spojené zejména se studenou válkou, Superpowers), malé a slabé státy (small and weak states), a pro potřeby práce konečně nejdůležitějších, mocností středního řádu (Middle powers) a regionálních mocností (Regional powers). Zejména u středních a regionálních mocností, je tato distinkce častokrát nejednoznačná a hlavně nejednotná. Z těchto důvodů následuje další podkapitola teoretické části práce, ve které budou tyto pojmy představeny. Budou v ní představena teoretická východiska, která považuji za podstatná a podle kterých bude předmětná analýza mocenského postavení Indie následně praktikována.

2.3 Koncept středních mocností

Z předcházející podkapitoly tedy vychází poznatek, že postavení země v mezinárodním systému zásadně souvisí s tím, jakým způsobem je země svým okolím vnímána a jakou politiku na mezinárodní scéně uplatňuje. Z toho tedy vychází mnou zdůrazňovaná důležitost zahraniční politiky země, pokud o ní hodláme hovořit, jako o jednom z typů

mocností. Dále je pak nutné také neopomenout fakt, že aby byla země schopna tento svůj mezinárodní obraz tvořit a ostatní aktéři mezinárodního systému jej podle něj mohli vnímat, je nutné, aby také disponovala dostatečně velkými materiálními a ekonomickými kapacitami schopnými tento budovaný obraz podpořit. Vzhledem k orientaci práce, která zkoumá pravdivost hypotézy, zda je Indie regionální mocností, se v užším měřítku v této části textu zaměřím na dva pojmy, a to na definici pojmů mocnost středního řádu a regionální mocnost. Jak už jsem upozornil v předcházejících částech textu distinkce mezi těmito dvěma pojmy je v současné době častokrát nejednoznačná a v mnoha případech vede k jejich zaměňování. K tomuto dochází zejména z důvodu absence univerzálního teoretického přístupu a také z faktu, že mnoho autorů poukazuje na to, že vůbec celý koncept regionálních mocností je mladší než koncept středních mocností a ve většině případů z něj také vychází (Nolte, 2010: 889-890). V mnoha případech je tak vytvořena teorie jen pro úzkou skupinu předem vybraných zemí, kterým je takzvaně ušita na míru. To vede k tomu, že je pak univerzální využití takovýchto teorií takřka nemožné. Definice pak častokrát vzájemně splývají a dochází k záměně jejich charakteristik. Proto se v následujících řádcích pokusím nastínit důvod, proč považuji rozlišení těchto dvou pojmů při zkoumání mocenského statutu Indie za podstatné a zejména, proč Indii zkoumám z hlediska definice regionálních mocností a ne z hlediska mocností středního řádu. Uvedu přehlednou skupinu charakteristik, které z tohoto pohledu považuji za rozhodující, a od kterých se bude následující analýza odvíjet.

Koncept mocností středního řádu se v odborných kruzích začíná objevovat už během počátku studené války. Za klíčový okamžik v tomto směru bývá označována suezská krize v roce 1956, na níž kanadská vláda na půdě OSN reagovala požadavkem na zřízení peacekeepingových misí (van der Westhuizen, 1998: 437). Ty měly být vedené mezinárodním společenstvím pod hlavičkou Organizace

spojených národů. Tento krok Kanady, jako země plně náležíci k západnímu bloku během studené války, plně otevřel nové perspektivy pro země nemající vedoucí postavení v mezinárodním systému skrze snahu překonávat rozdíly mezi jednotlivými bloky v bipolárním uspořádání světa a snahou o budování mírových vztahů mezi nimi. Tento krok Kanady dodal jistotu i dalším zemím, mezi něž patří například Nizozemsko, Austrálie, Švédsko či Norsko, jež se pokusily vydat stejnou cestou a stal se tak základem pro vznik konceptu středních mocností. Jejich chování na mezinárodním poli se následně stalo prostředkem pro teoretické ukotvení konceptu středních mocností. Tyto země se snažily v mezinárodním systému chovat na základě morálních standardů, zavádět pravidla prospěšná pro celý svět a být tzv. dobrým mezinárodním občanem (Piknerová, 2013: 53).

Pokud se přesuneme k definici samotného konceptu mocností středního řádu, dojdeme k několika základním zjištěním. Prvním a nejvíce v této souvislosti artikulovaným zjištěním je fakt, že střední mocnosti jsou nejjednodušeji rozeznatelné dle jejich zahraničněpolitického chování. Určujícími rysy je jejich snaha hledat multilaterální řešení pro mezinárodní problémy, snaha hledat kompromis a podporovat kompromisní jednání a hlavně být samotným faktorem, který přispěje k mírovému řešení daného problému. Důležitý je tedy poznatek, že jejich chování je silně internacionalistické a silně poznamenané morálními zásadami (Jordaan, 2003: 166). Dalším poznatkem je, že zahraniční politika středních mocností je ve valné většině případů zaměřena mimo její geografické okolí a hlavně také na oblasti, které zasahují na první pohled mimo oblast jejich bezprostředních zájmů. Absence zahraniční politiky poháněné vlastními zájmy tak byla jedním z faktorů, které vedly k vnímání středních mocností ve světě, jako dobrých mezinárodních občanů. Přesto se však dá argumentovat tím, že vlastní zájmy se dají v rámci zahraničněpolitického chování těchto zemí vysledovat hlouběji, kdy v době studené války, tyto země celkem logicky usilovaly o globální

stabilitu, předvídatelnost mezinárodního systému a zmírnění mocenských disparit mezi nimi a světovými velmocemi. Dá se říci, že hlavním cílem této politiky bylo zachování status quo a předejití světovému konfliktu mezi znesvářenými bloky studené války. V rámci tohoto jejich důraz na volný obchod měl logicky za cíl posílení jejich ekonomických kapacit (Jordaan, 2003: 167). V tomto případě narážíme na již dříve zmíněné realistické hledisko, kdy argumentem využitým pro tuto situaci je fakt, že země při vytváření vlastní mezinárodní image prostřednictvím svého morálního chování nakonec jen a pouze prosazují své vlastní zájmy.

Dalším poznatkem o středních mocnostech je jejich aktivistický styl chování, kterým se snaží zasahovat do světových problémů, které přesahují jejich bezprostřední oblast zájmů. Střední mocnosti se nesnaží řešit celý problém na vlastních bedrech, nicméně zasahují jen do určitých fází jejich řešení. Jednoduše se to dá ilustrovat na ozbrojených konfliktech. Zahraniční politika středních mocností se zaměřuje zejména na redukci jejich počtu v mezinárodním systému, a pokud nastanou, soustřeďují se na redukci jejich rozsahu. Následně se společně s podobně smýšlejícími státy snaží přijít s kompromisním řešením konfliktu, což dělají zejména skrze multilaterální kanály a instituce. Přestože se už z podstaty své politiky nemusí častokrát shodnout s hegemonem či mocensky silnějšími státy na přístupu k různým problémům (například lidská práva), nesnaží se střední mocnosti o narušení či přímo ohrožení statutu těchto zemí. Je tomu tak zejména z toho důvodu, že by došlo k ohrožení globálního status quo, vedoucí k vychýlení vah v mocenské oblasti, což by potenciálně mohlo ohrozit je samotné. Střední mocnosti jsou tak často považovány za stabilizátory a legitimizátory současného mezinárodního systému (Jordaan, 2003: 167).

O stabilitu mezinárodního systému se snaží především z toho důvodu, že postrádají mocenské kapacity k jeho opravdové, hluboké změně a následně také k přežití jeho destabilizace, což by je v takovém případě

nechalo napospas globální nestabilitě (ekonomické, politické, vojenské, společenské, atd.). Legitimizátory jsou zejména z následujících důvodů. Díky jejich privilegované pozici v globálních a regionálních ekonomikách mocensky benefítují ze současného stavu. Dále pak mají vliv díky své vedoucí pozici v současné institucionalizaci mezinárodního systému, čímž získávají vliv na situace, ve kterých by normálně neměly reálnou šanci prosadit jim vyhovující řešení. Díky tomu pomáhají střední mocnosti legitimizovat současnou dominantní ideologii převládající v mezinárodním prostředí, společně s jeho hodnotami a pravidly, a tím pádem legitimizovat a maskovat globální mocenské nerovnosti za přírodní a univerzální (Jordaan, 2003: 169). Nicméně nejde o argument odsuzující jejich chování za jeho možný cynismus či pragmatismus, avšak opět se snažím poukázat na realistické vnímání jejich zahraničněpolitické orientace. K tomuto dá se říci fenoménu, opět dochází z důvodu jejich omezených mocenských kapacit. Střední mocnosti nejsou schopny unilaterálně či vlastnoručně přímo ovlivnit výsledky či řešení jednotlivých světových problémů. Tato neschopnost je vede k tomu, že se snaží prosadit sebe a tím pádem i své zájmy skrze mezinárodní organizace, přičemž se spoléhají na autoritu, které jim tyto instituce při jejich snaze promlouvat do záležitostí celosvětového významu poskytují. Z toho vyplývá, že se i logicky budou snažit o legitimizaci podobného systému, kde tyto instituce a oni s nimi požívají takovéto autority. V současné době dochází k stále většímu pronikání nestátních aktérů do řešení problémů v oblastech, kterým se věnují právě střední mocnosti, což je navíc dále více přimyká k těmto pozicím stabilizátorů a legitimizátorů mezinárodního prostředí (Jordaan, 2003: 171).

Toto tradiční pojetí konceptu středních mocností doznalo výrazné změny s koncem studené války a rozpadem bipolárního uspořádání světa. V tomto období tak odpadá limit mezinárodního systému, který spočíval v konfliktu mezi znesvářenými bloky Západu a Východu. Do této doby nevídaný impulz poté zaznamenávají mezinárodní instituce,

multilateralismus se stává skutečně dominantní doktrínou mezinárodních vztahů a tato situace otevírá dveře mocenským aspiracím nových států. Zejména státy globálního Jihu, posílené zejména svým ekonomickým rozkvětem se pomalu začínají hlásit k zásadám politiky středních mocností. Tím pádem se od 90. let minulého století začíná tento koncept proměňovat a získává tak díky nim i nový rozměr (Piknerová, 2013: 54). Aby se však země mohly zařadit do podobné mocenské kategorie, musely splňovat několik požadavků. Neřadí se sem země s minulostí hegemonu, státy sponzorující terorismus, země vlastníci jaderné zbraně a také země, které nevyznávají demokratické principy a tím pádem nemají ani zájem je prosazovat na mezinárodní scéně (Jordaan, 2003: 167). Z toho důvodu, že většina z těchto nových zemí aspirujících na zařazení se po bok středních mocností, v mnoha případech nesplňovala některou z těchto kategorií, můžeme hovořit o novém trendu v tomto konceptu, kdy tyto země bývají označovány za nastupující střední mocnosti. Problematická z tohoto hlediska byla hlavně otázka stupně demokratizace těchto zemí, jelikož většina z těchto států, mezi něž nejčastěji řadíme Brazílii, Jihoafrickou republiku, Indii, Nigérii či Čínu, nepatřila mezi konsolidované demokracie dle západního chápání tohoto pojmu. To nás logicky dostává do bodu, kdy nacházíme určité zásadní rozdíly mezi tradičními středními mocnostmi a nastupujícími středními mocnostmi. Ty jsou do jisté míry i odrazem doby, ve které dochází k jejich pokusu o etablování se v mezinárodním systému (Piknerová, 2013: 55).

Pokud se tedy zaměříme na jednotlivé odlišnosti mezi tradičními středními mocnostmi a těmi nastupujícími, můžeme spatřit hned několik odlišností. První z nich byla už naznačena a to, že tradiční střední mocnosti jsou stabilními demokraciemi, zatímco nastupující střední mocnosti mají poměrně daleko k tomu, abychom je mohli považovat za konsolidované demokracie. To se projevuje například v hlubokých sociálních rozdílech na základě tříd či etnicity. Demokracie je v těchto zemích častokrát oslabována zneužíváním moci vládami, což se

nejčastěji projevuje po lidskoprávní stránce. Další problematikou, co se týče demokracie v těchto zemích, může být i dominance místní politiky jednou stranou, která může směřovat spíše k uzavírání než otevírání celospolečenského dialogu o politickém směřování těchto zemí. Dále jsou tradiční střední mocnosti vysoce rovnostářské, zejména z ekonomického hlediska patří distribuce bohatství mezi populací v těchto zemích mezi jedny z nejvyšších na světě. Naopak pokud hovoříme o nastupujících středních mocnostech, je distribuce bohatství ve společnosti v podstatě opačná, kdy jsou tzv. sociální nůžky otevřené skoro dokořán. Tradiční střední mocnosti jsou v tzv. centru světové ekonomiky, zatímco nastupující střední mocnosti se nachází na semi-periferii. Obyvatelé středních mocností požívají jedněch z nejvyšších světových životních standardů a jsou plně ekonomicky zapojeni do produktivního procesu uvnitř těchto zemí. Téměř opak se dá tvrdit opět o nastupujících středních mocnostech, kde je už zmíněná příjmová disparita mezi obyvatelstvem jedním z hlavních problémů, který brzdí zvyšování životních standardů v jejich populaci a tím pádem i její zapojení do produktivního procesu. Tradiční střední mocnosti postrádají dostatečné mocenské kapacity v porovnání se zeměmi v její geografické blízkosti, z čehož vyplývá, že nemají kapacity na dosažení dominance v jejich domovském regionu. V kontrastu s tímto jsou nastupující střední mocnosti velmi silné a někdy i zastávají dominantní pozici ve svém regionu. To tedy vede tyto dvě skupiny zemí k rozdílným závěrům, kdy tradiční střední mocností budují svou identitu na své multilateralitě a účasti v mezinárodních institucích, zatímco nastupující střední mocnosti budují svou identitu právě kolem své, častokrát i dominantní, pozice ve svém regionu. Z těchto vazeb na svůj region dále vyplývá i další z charakteristik, kdy tradiční střední mocnosti přistupují k regionální integraci a spolupráci poměrně ambivalentně, zatímco nastupující střední mocnosti jsou častokrát jejími iniciátory. Nastupující střední mocnosti jsou často velmi zaujaté regionálními strukturami a jsou v nich velmi aktivní, a mnohdy jsou i jejich vedoucími figurami. Z těchto důvodů je tedy dle mého největším rozdílem

mezi nimi míra angažovanosti v regionálních záležitostech (Jordaan, 2003: 172-173).

Tradiční střední mocnosti spíše přehlíželi své nejbližší geografické okolí a spíše směřovaly k prosazování témat týkajících se celého světa skrze mezinárodní instituce. Nastupující střední mocnosti naopak svoji mocenskou pozici spojují se svým regionálním postavením, což souvisí s tím, že se snaží usilovat o silnou regionální dominanci, na rozdíl od tradičních středních mocností, které takovéto ambice neměly (Nolte, 2010: 891). Z toho důvodu se tedy dostáváme k faktu, že daleko vhodnější než označovat tyto země za nastupující střední mocnosti je hovořit o nich, jako o mocnostech regionálních. To vyplývá z toho, že většina těchto zemí nesplňuje většinu z kritérií pro zařazení do konceptu středních mocností a častokrát tomu ani neodpovídá jejich chování na mezinárodní scéně. Tyto země jsou natolik odlišné od zemí označovaných za tradiční střední mocnosti, že se zdá mnohem vhodnější je hodnotit z hlediska jejich zapojení v regionu, a tedy jako regionální mocnosti. Proto se tedy v poslední podkapitole teoretické části tohoto textu zaměřím na tento koncept, který z důvodů podaných během této kapitoly, bude také základním teoretickým východiskem pro následující analýzu mocenského postavení a kapacit Indie.

2.4 Koncept regionálních mocností

Vzhledem k tomu, co bylo naznačeno na předchozích stranách, tedy aspirace nastupujících středních mocností na to být chápány jako regionální mocnosti, je nezbytné, abychom tomuto konceptu věnovali dostatečně detailní pozornost. Za regionální mocnost můžeme bezpochyby označit zemi, která zastává vedoucí roli ve svém regionu a následně pak tedy tíhne k tomu veškeré aktivity v regionu směřovat ke svým vlastním mocenským zájmům. Základní podmínky pro to, abychom určitou zemi mohli označit za regionální mocnost, nastiňuje Nolte, podle

syntézy myšlenek několika dalších autorů pohybujících se v akademickém prostředí mezinárodních vztahů, takto:

-stát je součástí jasně geograficky vymezeného regionu

-stát je schopen čelit potencionálním vyzyvatelům či aliancím dalších států v regionu aspirujících na jeho dominantní mocenskou pozici v jeho rámci

-stát má zásadní vliv na aktivity a vztahy uvnitř regionu

-stát, na rozdíl od definice konceptu střední mocností, může být, či aspirovat na to, stát se globální velmocí společně se svým postavením v regionu (Nolte, 2010: 889)

Zajímavým faktem je, že pokud se stane, že do zájmů regionálních mocností či mocností středního řádu začnou zasahovat cizí síly v podobě globálních velmocí, nastává situace, kdy se obě chovají dosti podobně. Chování obou totiž je pak vzhledem k chybějícím mocenským kapacitám, vyplývajících z jejich současného mocenského postavení, ovlivněno tím, že si nemohou dovolit otevřený konflikt s těmito velmocemi a oba tyto typy zemí pak směřují svou pozornost ke společnému řešení konfliktu. Oba typy států se pak obracejí k multilateralismu a mezinárodním, respektive regionálním, organizacím, na jejichž půdě se pak toto ohrožení svých zájmů snaží řešit a omezit tak vliv velmocí v pro ně klíčových oblastech. U námi zkoumaných regionálních mocností, pak jde většinou o mocenské pronikání velmocí do jejich regionu a tím pádem i ohrožování jejich dominantního mocenského postavení v regionu (Nolte, 2010: 892). Takováto situace pak často bývá označována za jednu z částí, které přispívají ke zmatení a zaměňování těchto pojmů (regionální a střední mocnosti).

Jak už bylo řečeno dříve, hlavním rozdílem, na jehož základě můžeme tedy dle této logiky jasně oddělit regionální a střední mocnosti, je jejich

míra jejich zapojení do regionálních a mezinárodních politik. Tradiční střední mocnosti jsou zaměřené hlavně na globální měřítko politiky a regionální v podstatě vynechávají. Zatímco regionální mocnosti se hlavně soustředí na prosazení svých zájmů uvnitř svého regionu, nicméně se snaží zapojit do dění i na frontě druhé, mezinárodní. Jsou tedy více aktivní a důležité je také poznamenat, že i více mocensky ambiciózní. Regionální mocnosti se tak navíc daleko více zabývají regionálními bezpečnostními otázkami, jelikož jakákoliv destabilizace regionu by mohla znamenat ohrožení jejich dominantního postavení. Aby v takové roli mohla země obstát, musí splnit následující podmínky. Vnitřní dynamika takového státu mu musí dovolit hrát vedoucí a stabilizační roli uvnitř i vně regionu. To znamená, že stát musí být vnitřně jednotný a stabilní. Pokud by mu například hrozila, nebo v něm dokonce probíhala, občanská válka bylo by pro něj logicky velmi složité stabilizovat celý region, když není schopen stabilizace sebe samotného. Dále pak tento stát musí dát najevo svou vůli a samozřejmě kapacitu či schopnost získat roli regionálního vůdce, stabilizátora. Státu schopného udržet mír, či ho v jiných případech dokonce vynutit. Následně ho pak také musí akceptovat jeho sousedé v regionu, jehož jsou všichni součástí, jakožto lídra v oblasti bezpečnosti. Kromě toho pak také musí mít podporu velmocí mimo region disponujících většími mocenskými kapacitami než on sám. Nicméně podpora nebo přijetí takovéto roli ostatními členy regionu je však pro úspěšné etablování se státu jako regionální mocnosti daleko důležitější (Nolte, 2010: 890).

Celkově je v literatuře věnována poměrně značná část tomu, že pro získání statutu mocnosti je důležitá percepce takového státu jeho vnějším okolím, ale také jím samým. Dá se z toho tak vyvodit, že postavení státu jako regionální mocnosti, je také do určité míry sociálním statutem korespondujícím s mocenskou hierarchií daného systému, respektive regionu. Z toho důvodů mnoho autorů kombinuje ve své definici regionálních mocností, jak požadavky na dostatečné materiální kapacity,

tak i požadavky na přijmutí jejich role a percepce dané regionální mocnosti ostatními zeměmi. Stefan Schirm k tomu ve svém díle dle Nolteho přistupuje následujícím způsobem, když navrhuje takovouto klasifikaci:

- stát opakovaně artikuluje svůj zájem na tom být vůdčí a dominantní silou v regionu a snaží se vystupovat, jako ten, kdo určuje a vytváří pravidla uvnitř daného regionu
- má dostatečné zdroje, jak materiálních mocenských kapacit, tak i organizačních kapacit, aby byl schopen projektovat svou moc nejen dovnitř regionu, ale i vně něj
- vyvíjí dostatečné aktivity směřující k tomu, aby se ujal vedoucí pozice v regionu
- ostatní aktéři či státy uvnitř i mimo region uznávají a akceptují vůdčí roli daného státu v regionu
- má reálný politický vliv na situaci v regionu a je schopen ji přizpůsobit svým vlastním mocenským zájmům (Nolte, 2010:892)

Je také důležité poznamenat, že většina autorů upozorňuje na to, že přidělení různých mocenských statutů (pro nás například středních a regionálních mocností) není vzájemně se vylučující a země se dá častokrát zařadit do více kategorií. Z toho důvodu lze považovat statut regionální mocnosti především za pojem referující o její silné pozici v určitém geografickém regionu. Proto na příkladu Indie je jednoduché demonstrovat, proč tato práce kalkuluje s pojmem regionální mocnost. Její vlastnictví jaderných zbraní předem vylučuje klasifikování jejího mocenského statutu, jako střední mocnosti. Z toho důvodu se snažím zaměřit na její statut jako regionální mocnosti. K tomu mi dopomůže charakteristika Detlefa Nolteho, kterou následně uvedu, jež vychází z celkové diskuze předchozích myšlenek, jak o konceptu středních mocností, nastupujících středních mocností a zejména regionálních

mocností. Jeho charakteristika se jeví jako nejdetailnější a jasně oddělující pojmy středních mocností a regionálních mocností. Charakteristika se tak přímo týká regionálních mocností, což logicky přidává na hodnotě analýzy ústřední hypotézy práce, kterou je, zda je Indie skutečně regionální mocností. Regionální mocnost Nolte ve svém textu definuje následovně tak, že regionální mocností je stát:

-který se vnímá jako vedoucí v jasně vymezeném regionu, a to jak geograficky, ekonomicky, kulturně, tak i politicky

-který vykazuje nejen materiální (vojenské, ekonomické, demografické), organizační, ale i ideologické zdroje moci, dostatečné pro projekci jeho moci v regionu

-který má zásadní vliv na regionální politiku (její aktivity a výsledky)

-který je ekonomicky, politicky a kulturně spojen s regionem a jeho členy

-který je schopen zásadním způsobem ovlivňovat geopolitické vymezení a politicko-ideovou konstrukci regionu

-který je schopen uplatňovat svůj vliv i na poli regionálních organizačních a vládnoucích struktur

-který definuje a artikuluje společnou regionální identitu či projekty

-který poskytuje regionu prostředky kolektivního prospěchu, nebo se respektive zásadním způsobem podílí na poskytování společných veřejných statků

-který definuje a je schopen zásadním způsobem ovlivnit regionální bezpečnostní agendu

-jehož vedoucí pozice v regionu je uznána, nebo alespoň respektována ostatními státy z i mimo region, zejména ostatními mocnostmi

-který je plně integrován v regionálních, meziregionálních a mezinárodních fórech a institucích, v nichž je schopen prosazovat nejen své vlastní zájmy, ale dokáže zde působit jako reprezentant regionálních zájmů (Nolte, 2010:893).

Pro účely práce tedy budu pracovat s tímto teoretickým pojetím kategorizace regionálních mocností. Region, v němž se daná země nachází, je jasně definován a jeho hranice jsou jasně vymezené. Toto vymezení by mělo být neměnné a jediným aktérem schopným s ním manipulovat, by měl být daný stát sám. Stát, jenž o tento statut usiluje tak tedy využívá široké spektrum mocenských prostředků od materiálních, zahraničněpolitických či organizačních. Země je schopna do regionu přinášet určitý stupeň blahobytu a veřejných statků. Blahobytem a veřejnými statky často mohou být míněny obecné cíle jako prosperita a mír, nicméně pro účely práce těmto pojmům rozumím, jako poskytování zdrojů (např. materiálních či finančních), budování institucí pro spolupráci, poskytnutí infrastruktury a transportních kapacit, poskytnutí regionální bezpečnosti a také investice do ekonomického rozvoje a integrace regionu. Především se tento aspekt dá snadno demonstrovat na poskytování finanční pomoci regionální mocností státům uvnitř regionu (nejčastěji na bilaterální bázi), ale zejména také do projektů, které jsou využitelné pro celý region. Tudíž se tedy dá sledovat nejen na poskytování ODA², ale také budování institucionálních struktur, prostřednictvím kterých mohou být financovány regionální projekty (Prys, 2007: 5). Jeho role v rámci regionu je uznána či tolerována ostatními velmocemi, s nimiž z podstaty věci není v konfliktu. Tento stát má však svou vlastní, na nikom nezávislou zahraniční politiku. Nicméně i přesto, aby dosáhl svého mocenského postavení a následně si ho i udržel, musí umět spolupracovat s ostatními zeměmi ve svém regionu. V tomto

² ODA= Oficiální rozvojová pomoc, termín vyřčený organizací OECD, podle jejíchž hodnotících kritérií se měří výše oficiální rozvojové pomoci poskytované různými donory.

regionu má následně tak silnou pozici, že je schopen v něm řešit či i přímo vynucovat řešení takovýchto konfliktů. Je plně zapojen do důležitých mezinárodních institucí, v jejichž rámci je schopen řešit problémy v regionu, ale také v nich vystupovat jako jeho zástupce reprezentující jeho zájmy. Jeho pozice v regionu je natolik silná, že určuje bezpečnostní směřování regionu a také bezpečnostní hrozby pro region. Pozice tohoto státu v regionu je dále natolik dominantní, že je schopen čelit výzvam ostatních aspirantů na jeho mocenské postavení.

3 INDIE JAKO REGIONÁLNÍ MOCNOST

V této části textu se už dostávám k samotnému jádru práce, kdy na základě jedno-případové studie bude prozkoumána hypotéza, zda je Indie regionální mocností. Jak už vyplývá a bylo také naznačeno v textu, k tomuto zkoumání byla zvolena teoretická klasifikace regionálních mocností dle Detlefa Nolteho. Jednotlivé části byly zvoleny tak, že v sobě většinou kombinují několik Noltem vymezených charakteristik pro zkoumání regionálních mocností. Z toho důvodu jsem se rozhodl v závěrečné části této práce shrnout data, ke kterým během této kapitoly dojdou. Nejen pro lepší orientaci v textu, ale také proto, aby jasným a přehledným způsobem z textu vyplynulo, z jakých dat jsem vycházel při formulaci svého závěru a tím pádem i při potvrzování či vyvracení hypotézy této diplomové práce. Na začátku bude nejprve nutné podle těchto charakteristik vymezit region, ve kterém bude aspirace Indie na statut regionální mocnosti zkoumán. Poté se na základě stanovených kritérií přesunu ke zkoumání zahraničněpolitické orientace Indie a vývoje jejího chování v mezinárodním systému. To nám dá jasnou představu o vývoji a historickém směřování indické zahraniční politiky. V další podkapitole se budu věnovat problematice toho, jakou má Indie v tomto regionu pozici, jak ho ostatní členové tohoto regionu chápou a zda ho tedy mají i za přirozeného lídra regionu. To budu zkoumat skrze vztahy Indie s jednotlivými členy tohoto regionu. Následně pak na základě vztahů s několika vybranými mocnostmi stojícími mimo region, prozkoumám, zda je mocenský status Indie v rámci jejího regionu, jimi skutečně respektován a bude tak možné hovořit o dalším splněném předpokladu navrženém Noltem. V rámci tohoto tématu poté ještě prozkoumám působení Indie na poli mezinárodních a také i regionálních institucí. Následovně se poté v této části práce budu věnovat dalším mocenským kapacitám Indie, zejména těm materiálním. Zde půjde hlavně o hospodářské, respektive ekonomické faktory, a také, z realistického hlediska velmi důležité, vojenské kapacity. Důležité budou vojenské

kapacity i z toho hlediska, že jsou jedním z určujících faktorů další z Nolteho charakteristik, a to schopnost státu formovat bezpečnostní otázky uvnitř regionu.

3.1 Vymezení regionu

Pro vymezení regionu, jenž budu považovat pro hodnocení mocenského postavení Indie za platný, jsem zvolil definici, s kterou přišel autor Robin Kveš v jím napsané kapitole knihy kolektivu autorů, Panregiony 21. století. Tuto definici jsem si následně trochu upravil pro potřeby mé práce, když jsem z ní vyčlenil vzhledem k obecně přijímané definici regionu, který budu v této práci zkoumat další dva státy. Z jakých důvodů jsem k této úpravě přistoupil, vysvětlím v následujících řádcích. Oblast našeho zájmu označuji na rozdíl od Kveše za region a za jeho název pro tento text jsem zvolil pojem Jižní Asie. K této úpravě jsem přistoupil z jednoduchého důvodu a to z toho, že většina literatury věnující se Indii a jejímu postavení v rámci oblasti její působnosti, se shoduje na jejím nazývání Jižní Asií a také tuto oblast označuje za region. Navíc z logiky věci, kdy je v práci nejprve zkoumán koncept regionálních mocností samotný a následně i ve spojení s Indií, se zdá jistější a přehlednější, v práci kalkulovat s pojmem region. Pro zjednodušení orientace v práci považuji panregion a region za pojmy označující totožnou věc.

Robin Kveš oblast, ve které se Indie nachází, nazývá Indickým subkontinentem a tuto oblast následně popisuje jako panregion. Pro potřeby práce to však nepředstavuje zásadní problém, jelikož se jedná o definice vzájemně se překrývající. Vymezení jeho hranic považuje poměrně za složité a podobně, jako v dalších zdrojích, upozorňuje na fakt, že existuje více možností, jak tento region vymežit. Hranice této oblasti lze vymežit na základě kulturně-civilizačních, historicko-politických či fyzicko-geografických faktorů. Zvláštním případem pak je geopolitické

vymezení, které do určité míry shrnuje všechny tři představené způsoby vymezení regionu (Kveš, 2011: 144).

Prvním ze zmíněných způsobů vymezení regionu je hledisko kulturně-civilizační, jež lze z pohledu geografického považovat za minimalistické. Toto hledisko je spojeno především s osobou Samuela Huntingtona. Huntington dle Kveše klade zásadní důraz na kulturně-náboženské faktory, jež značně omezují prostor předkládaného regionu, a to pouze na státy s jasnou převahou hinduistického obyvatelstva. To v případě této oblasti splňuje pouze Indie a Nepál, čili z tohoto Huntingtonova pohledu je tento region roven tzv. hinduistické civilizaci. Ostatní státy z této oblasti pak lze na základě tohoto přístupu přiřadit k ostatním civilizačním blokům, kdy Pákistánem, Bangladéš a Maledivy se řadí k islámské civilizaci, zatímco Myanmar³, Srí Lanka a Bhútán náleží k civilizaci buddhistické (Kveš, 2011: 145). Na rozdíl od kulturně civilizačního přístupu Samuela Huntingtona je tradiční fyzicko-geografické a historicko-politické vymezení hranic indického regionu daleko širší a objemnější. Na základě fyzicko-geografického přístupu lze region vymežit jako území tvořené poloostrovem Přední Indie a jeho okolím, které je na své severní straně ohraničeno Himalájemi a na západě a východě horskými masivy v Balúčistánu a na východě Myanmaru Čínským a Arakánským pohořím. Toto fyzicko-geografické vymezení tohoto regionu tedy pak do svého území zahrnuje Indii, Bhútán, Nepál, Bangladéš, Srí Lanku, skoro celý Pákistán a západní část Myanmaru. Historicko-politické vymezení regionu je pak ještě širší než všechna předcházející vymezení. Na základě existence dlouhodobě intenzivních historických či politických vazeb je tento region ztotožňován s územím bývalé Britské Indie- Indie, Bangladéš

³ Myanmar je současný oficiální název státního uskupení, které bylo dříve známé pod názvem Barma. Označení Barma je zejména z historického hlediska tradičnější a stále i nejen v českém akademickém prostředí bývá častěji užíváno.

a Pákistán, a dalšími okolními britskými koloniemi- mezi něž řadíme Nepál, Bhútán, Srí Lanku, Myanmar či Maledivy (Kveš, 2011: 145-146).

Co se týče geopolitického vymezení námi zkoumaného regionu, ten do zásadní míry kombinuje všechny tři již naznačené způsoby vymezení regionu a vnímá ho v poměrně širokém pojetí. To není nijak překvapivé, jelikož fyzická geografie a tradiční historicko-politické vazby mezi jednotlivými částmi tohoto regionu z něj vytvářejí soudržný a značný způsobem i kompaktní celek, který se pak zásadně odlišuje od dalších nejen sousedních regionů. Z tohoto geopolitického pohledu lze do tohoto regionu dle Kveše zařadit všechny již zmíněné státy a to: Pákistán, Indii, Nepál, Bhútán, Maledivy, Srí Lanku, Bangladéš a Myanmar (Kveš 2011: 146).

Ve zbývající literatuře, kterou jsem se při vymezování regionu zabýval, bývá toto pojetí nejčastější. Nicméně je nutné upozornit, že se v pojetí definice regionu Jižní Asie vyskytují menší či větší odchylky. Například do tohoto regionu bývá ještě přidáván Afghánistán a naopak vyčleněn bývá Myanmar. Myanmar bývá nejčastěji vyřazován z toho důvodu, že přestože historicky býval součástí Britské Indie, tak už od počátku své existence se od tohoto dědictví snaží distancovat. Dále pak je kulturně a civilizačně daleko bližší zemím Jihovýchodního asijského regionu, respektive buddhistickému civilizačnímu okruhu. Jeho vyčlenění z tohoto regionu dále pak nahrává i skutečnost, že se jeho zahraniční politika v několika posledních desetiletích soustředí na princip nezúčastněnosti a do jisté míry i izolacionismus. Z toho důvodu pak není účastníkem většiny z místních regionálních struktur, což mě společně s tvrzením těchto autorů vede k závěru, že ani ve své práci nebudu považovat Myanmar (historicky Barmu) za člena mnou vytyčeného regionu (pro srovnání například Ghosh, 1995: 5; The World Bank₂, 2015). U Afghánistánu, který se podobně, jako Myanmar od zemí tohoto regionu spíše liší, než že by jim byl podobný, dochází k jeho začlenění do regionu zejména z toho

důvodu, že se stal členem regionálních institucionálních struktur (zejména regionální ekonomické organizace SAARC). Historicky, přestože nebyl součástí území tohoto regionu, které bylo pod správou Velké Británie, byl však na tomto regionu závislý. Navíc i z hlediska z toho, že se Afghánistán stal bojištěm tzv. Velké hry, kdy o vliv v něm spolu soupeřili Velké Británie a carské Rusko, respektive Sovětský svaz, byla tato země významná i pro tento region. Po dlouhou dobu tak byl brán, jako součást úzce navázaná na region Jižní Asie. To se však změnilo v 70. - 80. letech minulého století, kdy v Afghánistánu podobně, jako v dalších jiných muslimských zemích došlo k vzepětí ideologie podléhající islámu a tato teologická dominance tuto zemi odtáhla pryč z tohoto regionu. Tím pádem odpadnul historický charakter, který asi jako jediný stále držel Afghánistán v tomto regionu (Ghosh, 1995: 6). Afghánistán se od ostatních zemí daného regionu Jižní Asie, podobně jako Myanmar, odlišuje hlavně kulturně a nábožensky, kdy jak už bylo zmíněno dominantním náboženstvím v této zemi je islám. To přetrvává až do současnosti, kdy v podstatě jediným argumentem pro začlenění Afghánistánu do regionu je jeho účast v některých regionálních politických strukturách. To však je dle mého poměrně slabý argument a zásadní kulturní nebo civilizační odlišnost podobně, jako v případě Myanmaru, pro mě znamená vyčlenění i Afghánistánu z mnou zkoumaného regionu. Všechny tyto zmíněné faktory tedy nakonec vedly k tomu, že pro potřeby mé jedno-případové studie mocenského postavení Indie v rámci regionu Jižní Asie, jsem na základě syntézy několika teoretických vymezení daného regionu došel k vlastnímu vymezení, kdy má region jasné hranice a patří do něj tyto země: Pákistán, Indie, Nepál, Bhútán, Maledivy, Srí Lanka a v neposlední řadě také Bangladéš.

3.2 Vývoj zahraniční politiky Indie

Pro lepší pochopení tématu a vhled do něj jsem do textu zahrnul shrnutí zahraniční politiky Indie, kterou si od svého vzniku do současnosti

prošla. Navíc je důležitá i z hlediska Nolteho klasifikace, kdy nám dá jasné informace o zahraničněpolitickém směřování Indie a vývoje jejího chování v mezinárodním systému. Tyto informace mají zásadní vliv na to, jakým způsobem Indie ovlivnila formování regionu a jakým vývojem prošly její mocenské ambice pro zaujmutí vedoucího postavení v regionu.

Převaha politických vůdců a zároveň filozofů, jakými byly Mahátma Gándhí a Nehrú, ve vládnoucí elitě Indie během období těsně po vyhlášení indické nezávislosti v roce 1947 sebou přineslo do indické zahraniční politiky jistý element altruismu a hlavně idealismu. Důležitou postavou byl z tohoto pohledu zejména Nehrú, který se stal hlavní postavou formující národní zahraniční politiku, mezi jejíž hlavní témata patřil antikolonialismus a odpor k rasismu. Indie se snažila ve světě vystupovat jako mírotvorce a kladla důraz na svou politiku nezúčastněnosti. Ta spočívala v tom, že se Indie v bipolárním uspořádání světa nehlásila ani k jednomu bloku a častokrát se snažila působit i jako mediátor jejich sporů. Důležité z hlediska této politiky bylo její zapojení do organizace Hnutí nezúčastněných států, jež sdružovala země nezapojené do ani jednoho z mocenských bloků během studené války. Jeho prostřednictvím se Indie snažila projektovat svou moc na mezinárodním poli a snažila se stát vedoucí zemí v tomto hnutí, jež se sestávalo většinou ze zemí, jež nedávno získaly nezávislost a patřily mezi rozvojové. Tato politika byla dále ideologicky formována na základě pěti principů tzv. Panča šíly, jež původně upravovala vztahy mezi Indií a Čínou, nicméně Indie ji v podstatě aplikovala během tohoto období na celou svou zahraniční politiku. Těchto pět principů spočívalo ve vzájemném respektu pro teritoriální integritu a suverenitu ostatních národů, neagresivitě, nevměšování se do vnitřních záležitostí, rovnosti a vzájemného prospěchu a na závěr snaha o vzájemnou mírovou koexistenci (Kumar, 2010: 105).

V tomto ohledu Indie postupovala podobnou cestou až do 60. let minulého století, kdy se snažila sdružovat země vznikající v souvislosti s dekolonizací a nadále pokračovala ve značně idealistické politice. Z těchto důvodů Indie příliš nevěnovala pozornost vojenským záležitostem, což se jí také následně příliš nevyplatilo během propukajícího konfliktu o Kašmír. První fázi tohoto konfliktu, tentokrát s Pákistánem, za cenu ztrát ještě v roce 1954 v rámci možností ustála, nicméně se musela vzdát některých svých teritoriálních nároků. Avšak druhá fáze tohoto konfliktu, jež proběhla v roce 1962, zasadila indické zahraniční politice kritickou ránu. V této době se totiž do kašmírského konfliktu zapojila i Čína, která díky svému vojenskému obsazení Tibetu společně s ním obsadila i spornou oblast Aksai Čin. Indie doufala, že tento spor bude vyřešen vzájemnou diskuzí, jelikož její vojenské složky nebyly schopny reagovat na agresivitu těch čínských. To se však nestalo a Indie byla vojensky poražena. Tato porážka značně oslabila indickou mezinárodní pozici, jelikož vyšly najevo její nedostatky v mocenských kapacitách. Indická zahraniční politika ani její vojenské složky nedokázaly zabránit této porážce a tak idealistická politika Indie dostala zásadní lekci. To vedlo k důležitému přehodnocení indické zahraniční politiky. Indie se otočila zpět do svého regionu, kde se snažila vytvořit si dominantní postavení, jež chápala jako požadavek pro to, aby mohla být úspěšná i na mezinárodní scéně. Indie se tak vzdálila idealismu a přesunula se k realistickému směřování své politiky, jejímiž cíli se stal ekonomický rozvoj, dominance v regionu a budování vojenských kapacit. Jelikož v té době Indie postrádala kapacity pro budování vlastních vojenských sil, obrátila se k tehdejšímu velmocem USA a SSSR od nichž je následně získávala výměnou za spolupráci. Tím tak byl omezen i další prvek idealismu indické zahraniční politiky a to politika nezúčastněnosti (Kumar, 2010: 106).

V této době studená válka dosahovala vrcholu a během 70. let se Indie opět ocitla ve středu světové pozornosti. V této době přichází důležitý

milník indické zahraniční politiky, jež sebou přinesla Bangladéšská válka za nezávislost⁴. Během této krize byla Indie zaskočena americkým varováním, že v případě čínského zapojení do konfliktu nemá očekávat žádnou pomoc. To vycházelo z tehdejšího sblížování USA a Číny. Aby tak Indie vyvážila tuto čínsko-americkou spolupráci, přišla s mistrným tahem pro zachování rovnováhy sil, když pod iniciativou tehdejší premiérky Indíry Gándhí byla uzavřena smlouva o vzájemném přátelství mezi Indií a Sovětským svazem. Když poté válka přímo vypukla, byla diplomatická i vojenská síla Číny a USA neutralizována a Indie byla schopna uštvědit zásadní porážku svému konkurentovi o výsadní postavení v regionu Jižní Asie, jímž byl Pákistán. Indie tak v regionu vytvořila nové mocenské prostředí, v němž se stala dominantní silou, což ještě dále potvrdily její testy jaderných zbraní v roce 1974 za vydatné podpory Sovětského svazu. V podobném tónu se indická zahraniční politika v podstatě nesla až do konce studené války (Kumar, 2010: 107).

80. léta se v Jižní Asii nesla zejména v duchu reakčního zbrojení, jež sebou přinesla sovětská intervence v Afghánistánu. Ta zafungovala, jako omluva pro Pákistán, aby zahájil zbrojení, na něž v duchu své realistické zahraniční politiky Indie zareagovala podobným tónem a začala také zbrojit. V této době navíc začala Srí Lanka svou nestabilní vnitřní situací destabilizovat i celý region. Zapojení cizích zemí, zejména Pákistánu a Číny, do situace na Srí Lance oslabovalo a potencionálně i ohrožovalo indickou dominanci v Jižní Asii. Na to však Indie reagovala razantním způsobem, probíhající konflikt zásadním způsobem utlumila a dále skrze peacekeepingové operace zabránila plnému konfliktu, jenž se omezil na guerillové boje. Indicko-americké vztahy následně zaznamenaly

⁴ Po dekolonizaci Britské Indie spadalo území dnešního Bangladéše pod správu Pákistánu. V tomto období byla situace zachování jednotného Pákistánu neudržitelná a tato jeho východní část začala usilovat o nezávislost. Tomu se místní pákistánská správa rezolutně bránila a místní tak započali ozbrojený odpor, jenž Indie přímo materiálně, finančně či cvičením příslušníků odboje podporovala. Na druhé straně Čína podporovala pákistánskou samosprávu.

renesanci a zásadním způsobem přispěly k následujícímu rapidnímu ekonomickému růstu Indie. Navíc s převratem v Pákistánu, kdy se k moci dostala po dlouhých letech civilní vláda, se začínají normalizovat vztahy i mezi Indií a zmíněným Pákistánem (Kumar, 2010: 108).

Konec studené války a následný rozpad Sovětského svazu sebou do mezinárodního prostředí přinesl zásadní důsledky a změny v mocenské hierarchii. S tím logicky přicházejí i změny v indické zahraniční politice. Ta společně s nastartovaným ekonomickým rozvojem, reflektuje nastalou situaci v mezinárodním prostředí, kdy se Indie už nemůže obracet na Sovětský svaz v případě kolize názorů s USA a Indie tak přichází v tomto jednání o mocenské páky. Země se tak zaměřuje na další posílení vztahů se Spojenými státy. Indie si pod vedením nového premiéra Raa dále vytyčuje nové cíle, jež v sobě nový směr indické zahraniční politiky označovaný jako tzv. „New Look“. Indie se zaměřila především na regiony, které do té doby ignorovala. Z nich pak následně vycházelo navázání vztahů s Izraelem, zeměmi Blízkého východu a v rámci Look East iniciativy se hlavně zaměřila na region Jihovýchodní Asie. S nárůstem terorismu, převaze ekonomiky nad politikou a snaze západních mocností zvětšovat svůj vliv v Asii, přispěla strategická pozice Indie k tomu, že se z Indie stává zajímavý partner pro mnohé země a dále tak posiluje indickou mocenskou pozici v mezinárodním systému (Kumar, 2010: 108-109).

V současné době vychází indická zahraniční politika z podobných principů, kdy se snaží o stabilizaci vlastního regionu. Prohlubuje především zmíněnou Look East Policy a snaží se tak posilovat svou přítomnost v Jihovýchodní Asii, kde konkuruje Číně. Přesto se však snaží i o normalizaci vztahů s Čínou a prohlubování vzájemné, nejen ekonomické spolupráce. Díky indickým protiteroristickým aktivitám a jejich protiteroristickému postoji se Indie stala v oblasti důležitým bezpečnostním partnerem hlavně pro USA. To vede k stále silnější a užší

spolupráci mezi Indií a Spojenými státy americkými. Druhotně to pak vede k oslabování pozice Pákistánu v regionu, jenž do této doby býval stěžejním partnerem USA v oblasti a jehož roli tak postupně přebírá Indie.

3.3 Vztahy Indie s členy regionu

V této podkapitole se nyní budu věnovat vztahům Indie s ostatními členy regionu Jižní Asie. Ten jsem si v přechozích částech textu vymezil tak, že sem řadím logicky Indii samotnou, dále pak Pákistán, Nepál, Bhútán, Maledivy, Srí Lanku a také Bangladéš. Na vztazích s jednotlivými zeměmi bude v této podkapitole demonstrována pozice Indie v regionu a také by měla podat jasný důkaz o tom, zda je mocenské postavení Indie v regionu skutečně respektováno či akceptováno jejími členy. To z toho důvodu, že se jedná o jednu z podmínek uvedených Noltem v jeho charakteristice regionálních mocností, která následně napomůže odpovědět na pravdivost hypotézy této práce.

3.3.1 Bangladéš

Jak už bylo naznačeno, v následujících řádcích se budu věnovat vztahům mezi Indií a dalšími členy jihoasijského regionu. První se budu věnovat vztahům Indie s Bangladéšem. Vztahy obou zemí byly utvářeny jejich sdílenou historickou, etnickou, geografickou, kulturní a ekonomickou provázaností obou těchto zemí. Navíc, když k tomu přidáme indickou podporu Bangladéše při jeho válce za nezávislost v roce 1971, jenž byl kritickým faktorem při její úspěšnosti, bylo by očekávatelné, že obě země spolu budou mít nadstandartní vztahy. Nicméně události, které následovaly nezávislost Bangladéše, nevedly ke kýženému předpokladu. Zejména z toho důvodu, že se Bangladéš nachází v poněkud geostrategicky zajímavé oblasti. Země ve třech směrech sousedí s Indií a z další je v této pozici uzavřena Indickým oceánem. Tím pádem je země velmi závislá na kooperaci s Indií. Jeho pozice v regionu je tak dále oslabována i tím, že se na obzoru objevilo

několik zásadních problémů, jež od počátku a v podstatě až do současnosti mimořádným způsobem ovlivňují indicko-bangladéšské vztahy. A možná i z toho důvodu reaguje na jakékoliv náznaky indické dominance ve vztazích velmi negativně a paradoxně si tak z pohledu svého rozvoje ještě více škodí (Karim, 2009: 1-2).

První ze zmíněných problémů, jež do jisté míry zásadně utvářejí charakter vztahů obou zemí, jsou územní spory, a to jak pozemní, tak i námořní. Z hlediska námořních sporů Bangladéš zejména argumentuje tím, že Indie při čerpání materiálních zdrojů z Bengálského zálivu bezprecedentně zasahuje do bangladéšské exkluzivní ekonomické zóny a odčerpává tak cenné zdroje důležité pro rozvoj Bangladéše, jenž se řadí mezi nejméně rozvinuté země světa. Dále pak jde o spory o některé ostrovy v Bengálském zálivu, které získávají svou hodnotu zejména díky vytyčení oné exkluzivní ekonomické zóny kolem nich. Nejvýznamnějším je z tohoto hlediska spor o ostrovy Talpatty- bangladéšské pojmenování či New Moore, což je indické pojmenování (Karim, 2009: 7). V oblasti pozemních sporů je předmětem vášní mezi oběma stranami, několik příhraničních enkláv na obou stranách hranic, na jejichž území si obě strany násilím vyřizují vzájemné účty. Hlavním předmětem sporů je však z tohoto pohledu indická snaha oplotit hranici s Bangladéšem, na což se obě strany dívají zásadně rozdílným pohledem. Indové ji chápou jako defenzivní struktury chránící její území před pašováním zboží a ilegální migrací přes hranici obou zemí. Bangladéš ji zase chápe, jako agresivní strukturu, jež má za úkol ho ještě více izolovat (Karim, 2009: 8). S tím souvisí i další zmíněný problém, kterým ve vztazích obou zemí je transhraniční kriminalita a ilegální migrace. Ilegální migrace je problémem z toho důvodu, že Indie patří k nejchudším zemím světa a lidé tak z něj mizí přes hranice do Indie s vidinou lepšího života. Ten však v Indii nepřichází a tyto migrační vlny zásadním způsobem mění charakter indických regionů, jež s Bangladéšem sousedí. Situace těchto lidí se nijak v Indii nelepší a vytvářejí zátěž na socioekonomické struktury oblastí.

V těchto komunitách pak propuká kriminalita, jež zásadním způsobem destabilizuje bezpečnostní situaci v tomto regionu. Jde především o obchod s lidmi, pašování drog, zbraní a také využívání těchto lidí jako moderních otroků. To vyhrocuje vztahy mezi bangladéšskými a indickými komunitami v oblasti, jejichž zlepšení nenapomáhají ani perzekuce těchto ilegálních migrantů ze strany indických bezpečnostních složek. Tuto situaci trochu pomáhá řešit budování plotů na indické straně hranice, nicméně se nejedná o dlouhodobé řešení (Karim, 2009: 6). Další problematika s dvěma předchozími také úzce souvisí, jelikož frustrovaní obyvatelé bangladéšských enkláv v Indii se snaží o připojení k Bangladéši a na mnoha těchto místech dochází k ozbrojeným vzpourám a povstaleckým tendencím. Tyto povstalci využívají teroristických taktik a prostředky získávají skrze obchod s drogami a pašováním zbraní přes hranice. Obě strany se nenachází v situaci, kdy by se tato problematika řešila s dostatečnou péčí a zhoršující se situace v této oblasti může dojít až do fáze, kdy se stane destabilizačním prvkem celého jihoasijského regionu (Karim, 2009: 8). Posledním problémem, který v rámci indicko-bangladéšských vztahů zmíním, je problematika dělení se o zdroje pocházející z regionálních vodních toků. V této oblasti se nachází mnoho vodních toků, jež protékají územím obou států, jež jsou důležité ze socio-ekonomických faktorů pro obě země. Z toho důvodu se pak často stávají předmětem vydírání z obou stran, jež omezují jejich průtok a jiné charakteristiky, díky nimž jsou schopni získat páky při vzájemných diplomatických vyjednáváních. V souvislosti s těmito problémy je však nutné poznamenat, že oba státy vykazují snahu tyto problémy řešit, což lze jasně demonstrovat na několika vzájemných smlouvách v rámci boje proti terorismu a ekonomické spolupráci (Karim, 2009: 4-5).

Oba státy pracují na zlepšení vzájemných vztahů, a pokud se jim podaří udržet nastolené tempo, nabízí se možnost vyřešení vzájemných rozepří. Pokud se podíváme na percepci Indie v rámci vzájemných vztahů a jejího

mocenského postavení v rámci regionu, dojdeme k jednoduchému závěru, že Bangladéš chápe Indii, jako regionu dominující aktéra. Přestože nesouhlasí s chováním Indie v jeho rámci, nemá dostatečné mocenské kapacity, aby byl schopen jeho chování změnit či ohrozit jeho mocenský statut v regionu. Z toho je jasné, že v rámci vzájemných vztahů se Indie snaží profilovat, jako regionu dominující aktér, k čemuž využívá svých mocenských kapacit. Z tohoto ohledu se však snaží nepůsobit jen tímto odstrašujícím dojmem, ale ze svého postavení se snaží poskytovat Bangladéši veřejné statky, které z jejího postavení vyplývají. Tím pádem se snaží působit při profilování své mocenské percepce Bangladéšem i pozitivně. To se projevuje zejména na tom, že Indie je významným obchodním partnerem Bangladéše a zároveň je jedním z největších poskytovatelů ODA a půjček této zemi. Tato indická pomoc se soustřeďuje především na výstavbu infrastruktury, průmyslových a humanitární pomoc (Dehejia, 2010).

3.3.2 Nepál

Vztahy mezi Indií a Nepálem se od počátku jejich navázání se vznikem nezávislé Indie dají v měřítku regionu Jižní Asie označit za speciální. Obě země spolu ihned navázaly pozitivní vztahy, jejichž podstata pramení ze sdílených etnických, kulturních a jazykových identit. Zejména z důvodu geografického přimknutí Nepálu k Indii, kdy jeho severní hranici s Čínou tvoří neprostupný pás masivního pohoří Himaláje, hraničí Nepál v geograficky propustných oblastech v podstatě jen s Indií. Z toho vyplývá logická historická orientace na Indii a vzájemné ekonomické propojení obou zemí. Za oficiální základ vztahů mezi oběma zeměmi je nejčastěji považována indicko-nepálská Smlouva míru a přátelství. Hlavním obsahem této smlouvy a do jisté míry hlavním faktorem činícím vztahy mezi Indií a Nepálem takto výjimečné, je ujednání, podle kterého je mezi zeměmi umožněn volný pohyb osob a zboží. Toto ujednání dává obyvatelům obou zemí stejná privilegia

v oblasti pobytu, vlastnictví majetku, pohybu přes hranice a obchodu. To jednoduše umožňuje obyvatelům Nepálu a Indie se volně pohybovat přes hranice bez pasu či víz, žít a pracovat v jedné ze zemí, či v nich vlastnit majetek, obchodovat a podnikat. Strategickým faktorem z hlediska indického postoje v této smlouvě je článek, který upravuje fakt, že Nepál bude získávat vojenský materiál jen skrze Indii. Tím si zajišťuje Indie svou pozici v oblasti proti vlivům zvenčí, zejména snahám Číny získat v Nepálu vliv (Joshi, 2014). Dalším faktem, co do zásadní míry ovlivňuje vztahy mezi zeměmi je vnitřní politická nestabilita Nepálu. Nepál byl po dlouhá desetiletí absolutní monarchií, nicméně tento systém začínal získávat trhliny od 90. let minulého století se sílícím, především levicovým Maoistickým odbojem. Ten do jisté míry přerostl až v občanskou válku, jež vyvrcholila v roce 2006 příměřím (za vydatné asistence Indie), po kterém došlo ke změně státního zřízení na federativní republiku. V období monarchie v Nepálu byly jeho vztahy s Indií do zásadní míry dominovány indickou stranou a to do jisté míry přinášelo anti-indické tendence mezi jeho obyvatelstvem. Nepálské obyvatelstvo do jisté míry monarchii spojovalo s podřízeností indickým zájmům, což zásadně poznamenalo vztahy těchto zemí po pádu monarchie. Od této doby je nepálská domácí politická situace pod dominancí Maoistů, jež se do jisté míry snaží odbourat závislost země na Indii prostřednictvím budování vztahů s Čínou (Goutam - Sunam, 2013). Z toho důvodu se Indie snaží přehodnotit svou značně dominantní politiku vůči Nepálu a snaží se budovat mosty s vidinou normalizace vztahů s Nepálem. Ukázkou toho může být například nedávná oficiální návštěva současného premiéra Indie Narendry Módího v Nepálu, která byla po dlouhých 17 letech první takovouto oficiální indickou návštěvou. Během ní dával najevo vstřícnost vůči stále více sílícím politickým tendencím v Nepálu na revizi smlouvy upravující vztahy obou zemí z roku 1950, přislíbil nové finance pro rozvojové projekty v Nepálu a společně s tím i nové půjčky pro Nepál (IndiaToday, 2014).

V současné době tak můžeme hovořit o tom, že vztahy mezi Indií a Nepálem nejsou tak skvělé, jako na jejich začátcích. Svazuje je několik problémů. Hlavním z nich je, jak už bylo naznačeno poměrně problematické ukotvení vztahů s novým nepálským vedením, kdy Indie přišla s pádem monarchie o partnera, který jim šel prakticky ve všem na ruku. Současné komunistické vedení se snaží jít cestou nezávislé politiky a díky rozvíjejícím se vztahům s Čínou získávat páky pro jednání s Indií, jejímž hlavním cílem je zabránit právě pronikání Číny do regionu. Indie je tak nucena do pozice, kde aby ochránila své zájmy, musí vůči Nepálu vystupovat pozitivně a především prostřednictvím ekonomických pobídek si tak v podstatě kupovat prosazení svých zájmů v Nepálu (Shukla, 2006: 370). Dalším z problémů je vyřešení hraničních sporů, jež vyplývají z nejasné demarkace hranic už z dob britské koloniální správy Indie. Jedná se zejména o hranice na říčních tocích. S tím souvisí i problematika s jejich využíváním, nicméně vzhledem k tomu, že jejich zdrojový potenciál není až tak markantní, tak problematice ve spojení s říčními toky v indicko-nepálských vztazích dominují hlavně hraniční spory. V posledních letech se však obě země snažily tyto spory vyřešit, došlo ke kompromisu a jediným faktem, který brání jejich vyřešení je jeho ratifikace. Nepálská strana tuto dohodu zatím neratifikovala a je pravděpodobné, že její ratifikaci si schovává, jako páku v budoucích jednáních s Indií (Pushpita, 2014). Dalším z problémů, jež souvisí s mírou otevřenosti indicko-nepálské hranice, je problematika kriminality a terorismu. V posledních letech z hlediska povahy této hranice a s povahou terénu, společně s dřívější politickou nestabilitou v Nepálu, byla tato země častokrát zneužita, jako výchozí základna pro teroristické útoky v Indii. Obě země však v této oblasti prokázaly nadstandartní úsilí a spolupracují na odstranění tohoto problému, což v posledních letech tento problém v podstatě vymazalo. Hlavním problémem z tohoto pohledu je nelegální pašování drog a obchodování s lidmi. Zejména obchodování s lidmi je pro Nepál zásadní problém. Cílem této činnosti je prodávání, především žen a dívek do sexuálního otroctví indicko-nepálskými gangy.

Odhaduje se, že 100 až 200 tisíc Nepálců, zejména žen, bylo do Indie propašováno proti jejich vůli (Joffres, 2008: 4). Nepálská strana zde kritizuje zejména nedostatek iniciativy z indické strany proti tomuto problému účinně bojovat.

Pokud se podíváme na vnímání Indie a jejího mocenského postavení v regionu ze strany Nepálu, je zřetelných několik poznatků. Nepál je na Indii ekonomicky závislý, vzhledem k jeho mocenskému potenciálu je vzájemné postavení obou zemí neporovnatelné, Indie je tak dominantní stranou těchto vztahů. Přesto se však nepálské vedení snaží tuto dominanci ve vztahu obou zemí narušovat zapojením Číny do této rovnice. To lehce posiluje postavení Nepálu při jednáních s Indií. Nicméně díky ekonomické závislosti na Indii má Nepál zatím poměrně svázané ruce a své jednání nakonec vždy v rámci zachování své existence a prosperity musí podřídít mocenským zájmům Indie. Nepál tak chápe a akceptuje Indii, jako regionu dominující mocnost, nicméně se snaží podryvat její dominanci ve vzájemných vztazích prostřednictvím balancování její moci navazováním vztahů s Čínou. Indie se snaží tomuto vměšování Číny zabránit především skrze ekonomické pobídky, investice do nepálské infrastruktury (transportní a energetické). To má v posledních letech pozitivní dopad na oteplování indicko-nepálských vztahů a dá se říci, že pokud obě země zachovají nastolenou linii, dojde k jejich normalizaci.

3.3.3 Bhútán

Vztahy Indie s Bhútánem jsou ovlivněny podobně, jako v případě Nepálu, do velké míry především jeho geografickou polohou. Severní hranice Bhútán sdílí s Čínou a stejně jako v případě Nepálu se jedná o málo dostupný vysokohorský terén. Zbytek hranic Bhútán sdílí s Indií, což opět podmiňuje jeho závislost na vztazích s Indií. Tato strategická pozice do jisté míry umožnila Bhútánu izolacionistickou politiku, jež byla až do minulého století touto zemí uplatňována. Bhútán tak dlouhou dobu

zůstával mimo mezinárodní dění a udržoval jen několik bilaterálních vztahů. Vznik bhútánsko-indických vztahů lze datovat do období mezi získáním indické nezávislosti v roce 1947 a čínskou anexí Tibetu v roce 1950. Vzhledem k nastalým hraničním konfliktům mezi Čínou a Indií se vztahy s Bhútánem staly, podobně jako v případě Nepálu prioritou, při obraně jejího vlastního území. Tato situace tak obě země přimkla blízko, kdy Bhútán viděl v dobrých vztazích s Indií zachování své existence a Indie naopak získala garanci bezpečnosti své hranice s Čínou. Obě země v roce 1949 podepsaly Smlouvu o přátelství. Jejím nejdůležitějším obsahem byla garance, že Bhútán bude respektovat indickou linii zahraniční politiky, zatímco Indie bude garantovat bezpečnost Bhútánu. Bhútán tak podstoupil svou zahraniční politiku indickým zájmům výměnou za bezpečnost vůči potenciální vnější agresi, již budou garantovat indické ozbrojené složky. Bhútán si tak zachoval svou vnitřní suverenitu, zatímco Indie posílila svou pozici v regionu a garance své hranice s Čínou (Library of Congress, 1991). První zmíněná podmínka podřízení zahraniční politiky Bhútánu indickým zájmům už dnes neplatí, když byla po vzájemné dohodě obou zemí zrušena. Nicméně Bhútán i přesto ve své zahraniční politice zásadním způsobem respektuje indickou linii a jen málokdy, otázkou je zda vůbec, ji opouští. Toto obě země k sobě zásadním způsobem přimknulo a až do dnešní doby jejich vztahy neprošly žádnou zásadní krizí. Po celou svou dobu byly tyto bilaterální vztahy charakteristické zejména vysokou mírou kooperace a vzájemné politické interakce. Indicko-bhútánské vztahy jsou možná docela jedinými vztahy v rámci jihoasijského regionu, které se během let zásadně nezměnily a zůstávají stále pozitivní či konstruktivní (Parliament Library Service, 2014: 12). Země tak spolu spolupracují na přátelské bázi. Indie je pro Bhútán dominantním ekonomickým partnerem, kdy pro export i import představuje Indie partnera s výší podílu na něm v řádech 90 procent (Pradhan - Shankar, 2008).

Přestože Indie a Bhútán sdílejí takto neobyčejně pozitivní a přátelské vztahy, existuje několik problémů ovlivňujících jejich vzájemné vztahy. Prvním z nich je problematika vztahů s Čínou. V rámci navazování vztahů Bhútánu s Čínou se prvně jmenovaný, na rozdíl třeba od strategicky podobného Nepálu, snaží k těmto vztahům přistupovat s velkou mírou trpělivosti a vzhledem k tomu, že sympatizuje s údělem Tibeťanů, je navázání vztahů mezi oběma zeměmi spíše problematické. To vyhovuje zejména Indii a opatrné kroky čínské i bhútánské strany sleduje s povděkem. Bhútán se z obavy z údělu Tibetu bojí jakékoliv větší kooperace s Čínou a zůstává tak, jak politicky, bezpečnostně i ekonomicky přimknut spíše k Indii (Choden, 2003: 122). Další z věcí, která v rámci indicko-bhútánských vztahů působí trochu negativně, může být pronikání indických radikálů a povstalců bojujících proti indické vládě na území Bhútánu. Různé povstalecké organizace usilující o autonomii hraničních indických území, jako například Spojená osvobozená fronta Assamu, pronikají na území Bhútánu, kde si budují své základny a výcvikové tábory. Tím narušují vnitřní stabilitu a bezpečnost v Bhútánu. Tento problém je jedním z nejzásadnějších, který poškozují vzájemné vztahy obou zemí. Obě země na to však reagují v přátelském duchu a spojeným úsilím se snaží zabraňovat pronikání povstalců na bhútánské území, případně zde potlačují jejich činnost (Choden, 2003: 123). Celkově se tak dá poznamenat, že vztahy obou zemí jsou na výjimečné úrovni. Bhútán plně respektuje indický regionální mocenský statut a plně v něm uznává jeho dominanci. Vzhledem ke svým omezeným kapacitám, spíše ze spolupráce s Indií v rámci svých mocenských kapacit a také zachování své existence či suverenity, profituje. Indie vzájemným vztahům plně dominuje a Bhútán je ve vysoké míře závislý na spolupráci s Indií, zejména z hlediska bezpečnosti a ekonomiky je na ní velmi závislý. Z této spolupráce s Indií těží Bhútán tím, že Indie je garantem jeho bezpečnosti a v posledních letech se snaží masivně investovat do zdejšího hospodářství.

3.3.4 Maledivy

Maledivy jsou ostrovním státem nacházejícím se jihozápadně od Indického subkontinentu. Indie s touto zemí navázala diplomatické vztahy ihned po tom, co v roce 1966 získaly Maledivy nezávislost na Velké Británii (Library of Congress, 1995). Od té doby se mezi těmito dvěma zeměmi vyvinuly silné strategické, ekonomické a vojenské vazby. Maledivy se snažily držet stranou regionálních problémů, předat jejich řešení Indii, již považovaly za regionálního aktéra s dostatečným mocenským postavením tyto problémy skutečně řešit. Výměnou za tento postoj Maledivy získaly z přátelství s Indií její výraznou ekonomickou podporu a zejména bezpečnostní ochranu před Tamilským nebezpečím ze Srí Lanky. Od počátku svých vzájemných vztahů se dá hovořit o sdílené harmonii, kdy se sem tam objeví problém, ten je však vždy rychle uhašen. Příkladem mohou být spory o námořní hranice obou zemí, které však byly téměř ihned kompromisně vyřešeny ke spokojenosti obou zemí (Aryasinha, 1997).

Důležitým milníkem ve vývoji vztahů obou zemí se stal rok 1988. V tomto roce došlo k invazi desítek ozbrojených členů srílanské odbojové skupiny Lidově osvobozené organizace tamilského Ílámu (PLOTE), která se pokusila svrhnout místní vládu. Tento plán byl připraven na Srí Lance a jeho cílem mělo být svrhnout místní režim, který nebyl nakloněn odbojové činnosti Tamilů na Srí Lance. Posléze se z Malediv mělo stát bezpečné útočiště tohoto odboje a také jeho základna. Ozbrojenci dosáhli všeho, co si vytyčili, kromě jednoho fatálního faktu. Nepodařilo se jim zajmout tehdejšího prezidenta Gayooma, jenž uprchl do bezpečí a požádal Indii o okamžitou intervenci. Indie zareagovala v řádu několika hodin nasazením 1 600 vojáků v operaci pojmenované Cactus. Tato operace byla úspěšná, pokus o převrat porazila a ozbrojence zajala. Tento rychlý zásah byl chválen po celém světě, zejména Spojenými státy a Velkou Británií, jejíž zástupci poznamenali, že Indie je opravdovým garantem regionální

bezpečnosti. Samotné Maledivy vyjádřily Indii obrovskou vděčnost a tato událost ještě více utužila jejich vzájemné vztahy (Aryasinha, 1997). Od období této události se indicko-maledivské vztahy dostaly do nových výšin, což sebou přineslo prospěch pro obě země. Indie díky tomu zvýšila svou přítomnost v zemi a poskytla zemi zásadní ekonomickou pomoc při jejím rozvoji. To se týkalo hlavně cestovního ruchu, infrastruktury (pozemní i letecké), zdravotnictví a i technologií. Tato pomoc výrazným způsobem pomohla rozvoji Malediv. Výměnou za tuto vřelou pomoc získala Indie garance, že Maledivy budou respektovat její zahraničněpolitickou orientaci a zejména Maledivy se stanou součástí indické bezpečnostní sítě v Indickém oceánu. Což znamenalo především přítomnost indických vojenských jednotek a základen na území Malediv, společně se získáním strategického partnera pro Indii při zabezpečování její regionální mocenské pozice. Tato strategická důležitost Malediv pro Indii, jim navíc přináší i ochranu před hrozícím nebezpečím teroristických útoků na jejich území. Maledivy nemají kapacity na to, aby samy o sobě zvládly předejít podobným hrozbám, proto je i z jejich strany vojenská kooperace s Indií velmi vítána. Obě země tak spolu mají i nadále nadstandartní vztahy, jejichž povaha přetrvala až do současnosti, kdy se sice možná objevily určité problémy (například zrušení kontraktů indických firem na výstavbu mezinárodního letiště na Maledivách), nicméně tyto problémy byly nakonec vždy vyřešeny a vztahy obou zemí tak nakonec nebyly ohroženy (Aryasinha, 1997).

Jak tedy vyplývá z této analýzy indicko-maledivských vztahů, Maledivy od samého počátku své existence plně respektují mocenské postavení Indie v regionu, nijak ho nerozporují a navíc se ho svými aktivitami snaží spíše podporovat. Vztah Indie k Maledivám je sice dominantní, nicméně vřelé vztahy obou zemí přispívají k jejich vzájemné spolupráci, na což Indie odpovídá snahou o rozvoj Malediv. Dominantní vztah Indie k Maledivám navíc posiluje fakt, že Indie je garantem maledivské bezpečnosti, což jak bylo naznačeno, už několikrát v minulosti demonstrovala. Indie těžší

z těchto vztahů zejména posílením své regionální pozice a především může plně využívat strategické polohy Malediv při ochraně svých vlastních zájmů. Příkladem může být třeba surovinová bezpečnost díky námořní základně na Maledivách, díky níž je Indie schopna chránit námořní trasy z Afriky či Blízkého východu, po nichž dopravuje suroviny důležité pro její průmysl (Poplin, 2013).

3.3.5 Srí Lanka

Dvěma hlavními faktory, jež ovlivňují vztahy Indie se Srí Lankou, jsou od jejich počátků bezpečnost a sdílená etnicita Tamilů, kteří žijí jak v jižní Indii ve státě Tamil Nadu, tak i v severní a východní části Srí Lanky. Do roku 1980 obě země sdílely podobné názory na bezpečnost v oblasti celého regionu Jižní Asie, což výrazným způsobem posilovalo vztahy mezi oběma zeměmi a přispívalo k jejich spolupráci. Tyto vztahy se začínají formovat po roce 1947, kdy Srí Lanka (v té době ještě pod jménem Cejlon) získala autonomii na vládě Velké Británie v podobě dominiálního statutu. Vztahy se rozvíjejí během 50. let, kdy v oblasti dochází k plnému stahování britské vojenské přítomnosti v regionu Indického oceánu. Indie a Srí Lanka v té době tak začínají sdílet podobné cíle, co se týče regionální bezpečnosti a jejich spolupráce v této oblasti se začíná prohlubovat. Během 70. let, kdy už Srí Lanka získává plnou nezávislost na Británii, dojde tato situace do fáze, kdy Srí Lanka plně akceptuje roli Indie v regionu a podpoří tak i vyplnění mocenského vakua a nahrazení bezpečnostních garancí, jež jí poskytovala zmíněná Velká Británie, indickými ozbrojenými silami. Obě země následně spolu kooperovaly při posilování mocenského postavení Indie v regionu, s cílem minimalizace vlivu Západu v oblasti Indického oceánu, respektive Jižní Asie. V tomto období se už však postupně začíná objevovat etnický konflikt na Srí Lance mezi většinovými Sinhálci a menšinovými Tamily. Nicméně vzhledem k indickým garancím nevměšování se do vnitřních

záležitostí Srí Lanky, vztahy obou zemí nijak zásadně netrpí (Library of Congress, 1994).

V 80. letech však dochází k zásadnímu obratu v těchto vztazích. V této době dochází k eskalaci již zmíněného etnického konfliktu mezi Sinhálci a Tamily. Tamilové přecházejí do ozbrojeného separatistického boje, jenž byl prokazatelně umožněn díky financování a materiální podpoře ze soukromých zdrojů pocházejících z Indie. Tato podpora separatistů byla po dlouhá léta tolerována centrální indickou vládou, což nejen umožnilo eskalaci konfliktu a vypuknutí občanské války, ale i zásadním způsobem na dlouhou dobu poškodilo vztahy mezi oběma zeměmi (Destradi, 2010: 9). V roce 1987 se srílanská vláda rozhodla zasáhnout a jednou pro vždy zničit tamilský odpor. Toho chtěla dosáhnout prostřednictvím ekonomické blokády a rozhodné vojenské akce. To se však nepodařilo kvůli otevřené indické podpoře, kdy na tamilské území začala dopravovat zásoby. Srílanská vláda se tak dostala do patové situace a přes velkou nevoli uzavřela s Indií dohodu, na jejímž základě poskytne Tamilům autonomii a vpustí na území indické mírové jednotky, jež odzbrojí tamilský odpor. Nejmilitantnější z tamilských skupin LTTE⁵ odzbrojení odmítla a indické mírové jednotky se tak dostaly do sporu se samotným tamilským odporem. Indické jednotky neuspěly a utrhly obrovské ztráty, následně se stáhly a občanská válka byla sice ukončena, avšak LTTE i nadále pokračovala v boji se srílanskou vládou. Akce byla z indické strany naprostým fiaskem a její pozice v regionu utrpěla. V tomto období pak začíná opětovná normalizace vztahů obou zemí, jež vrcholí s atentátem na indického premiéra Rajiva Gándhího v roce 1992 z rukou LTTE. Indie se tak poté přidává plně na stranu srílanské vlády a zařadí LTTE na seznam teroristických organizací. Indie podporuje započatý mírový proces na Srí Lance a obě země se opětovně stávají partnery (Destradi, 2010: 10-11).

⁵ Tygři osvobození tamilského Ílámu, častokrát označována zkratkovitě Tamilští tygři

Vztahy mezi zeměmi se oteplují, nicméně v současné době jsou i nadále sužovány reminiscencemi občanské války a dalšími problémy. Jedním z nich jsou střety o lovení ryb a útoky námořních sil jedné či druhé strany na rybářské lodi. Spory se vedou především v oblasti Palkova průlivu, v níž obě země odděluje jen 64 kilometrů vodní plochy. V této oblasti dochází pravidelně ke střetům o to, zda zde může jedna či druhá strana lovit ryby, a zda už zasahuje do území druhé země či loví ve svých vodách. Tyto, v několika případech i ozbrojené střety do velké míry negativně ovlivňují vztahy mezi zeměmi a nepřispívají k jejich navrácení do éry před občanskou válkou (Thalpwila, 2014: 11). Dalším problémem ve vztazích těchto zemí pak je stále posilující vliv Číny na Srí Lanku a jejich posilující se spolupráce. Srí Lanka navázala několik námořních a ekonomických dohod s Čínou, což se v Indii logicky setkalo z hlediska jejího regionálního postavení s negativním ohlasem. Tento fakt tak zásadně ovlivňuje indické strategické plány a největší měrou pak v dnešní době oslabuje vztahy obou zemí (Thalpwila, 2014: 13).

Celkově se tedy dá říci, že Srí Lanka nemá zdroje na to, aby byla schopna nerespektovat indické mocenské postavení v regionu. Z toho důvodu je nucena ho brát v potaz. Nicméně oslabené vztahy mezi oběma zeměmi a negativní srílanská zkušenost s indickou mocenskou politikou přispívají k tomu, že Srí Lanka se snaží tento dominantní vliv Indie na záležitosti regionu narušovat prostřednictvím dohod s Čínou. To jí dává jisté manévrovací schopnosti, kterými se snaží předejít další indické intervenci. Z hlediska Indie se jedná o situaci, které nemůže jen nečinně přihlížet a musí vyvinout zvýšené úsilí pro narovnání vztahů se Srí Lankou. Jinak může dojít k tomu, že skrze Srí Lanku může Čína narušovat vliv Indie v regionu a úspěšně etablovat svou přítomnost v Indickém oceánu.

3.3.6 Pákistán

Vztahy mezi Pákistánem a Indií byly od svých začátků velmi komplexní a to hned díky několika historickým a politickým událostem. Vztahy mezi těmito dvěma zeměmi byly definovány násilným rozdělením Britské Indie už v roce 1947, konfliktem v Kašmíru a dále mnoha dalšími vojenskými střety těchto dvou jihoasijských států. Přestože Indii a Pákistán pojí mnoho kulturních, lingvistických a ekonomických faktorů, jejich vztahy jsou naplněny nepřátelstvím a nedůvěrou. Po rozdělení Britské Indie v roce 1947 vznikají dva samostatné státy- Indie a Pákistán (v té době ještě byl jeho součástí Bangladéš). Indie vzniká jako sekulární stát s většinovou hinduistickou populací a znatelnou muslimskou menšinou, zatímco Pákistán byl založen jako islámská republika s drtivou většinou muslimského obyvatelstva. Krátce po jejich získání nezávislosti spolu obě země navázaly diplomatické styky, nicméně jejich ne tak úplně mírové rozdělení⁶ po dekolonizaci Britské Indie a mnohačetné teritoriální požadavky obou stran vrhaly stín na jejich vzájemné vztahy. V podstatě vztahy obou zemí jsou už od jejich nezávislosti postihnuté stále opakujícími se vojenskými střety. Země spolu válčily ve třech válkách o území Kašmíru, jedné nevyhlášené válce o území Kargilu a účastnily se mnoha dalších vojenských šarvátek. Konflikt v Kašmíru je středobodem vývoje vztahů mezi Indií a Pákistánem. Spornost území, o něž v Kašmíru obě tyto země bojují, je dána historicky tím, že jeho obyvatelstvo je převážně muslimské, nicméně během dělení Britské Indie se jeho vládce nerozhodl přidat ani na jednu ze stran a usiloval o nezávislost tohoto území. S tím nesouhlasil především Pákistán a místní obyvatelstvo. Ten se později rozhodl toto území násilně začlenit pod svou vlastní správu. Na to místní vládce reagoval tím, že se obrátil na Indii, aby mu poskytla

⁶ Během této doby při dělení docházelo k chaosu a při dělení území docházelo často k střetům mezi místním obyvatelstvem a vládou jednoho z nově vzniklých států. Odhaduje se, že během této doby přišlo o život až 500 tisíc lidí a 14 milionů jich přišlo o své domovy (McDougall, 2014: 77)

ochranu. Indie reagovala pozitivně a vyslala i své jednotky. Území Kašmíru se pak dostalo pod okupaci obou armád, které si ho rozdělily mezi sebe a toto rozdělení trvá až dodnes. Pákistán svou okupaci legitimizuje místním plebiscitem a nárokem místního obyvatelstva na sebeurčení, zatímco Indie argumentuje souhlasem jejího vládce s připojením k Indii a tím i platností podle mezinárodního práva (Asia Report, 2012: 1-3).

Obě země si dodnes stojí za svým a řešení tohoto konfliktu je z důvodu této patové názorové situace v nedohlednu, i vzhledem k tomu, že ani jedna ze zemí nehodlá ustoupit ze svých stanovisek a přistoupit ke kompromisu. Dalším důležitým vojenským střetem, jehož se obě země účastnily, byla Bangladéšská válka za nezávislost v roce 1971. Tato válka, kdy Indie zásadním způsobem podporovala snahy Bangladéšanů při jejich boji za nezávislost, jež nakonec vedla k secesi Východního Pákistánu a vzniku samostatného Bangladéše, ještě více oslabil indicko-pákistánské vztahy (Library of Congress, 1997). Přes všechnu negativitu, které vztahy obou zemí během jejich historie zaznamenaly, tu však bylo několik pokusů na jejich zlepšení. Za zmínku stojí zejména dlouhodobě pokračující mírové rozhovory o příměří na území Kašmíru. Nicméně vyvstalo i několik nových problémů, jež dále komplikují indicko-pákistánské vztahy, kde mezi ty nejzávažnější patří problematika terorismu. Teroristické útoky jsou častokrát vedeny pákistánskými militantními skupinami na území Indie a od roku 2001 se tyto útoky periodicky opakují. Nejzávažnějšími jsou z tohoto hlediska útoky na indický parlament z roku 2001 a několik separátních útoků v Bombaji v roce 2008. Tyto útoky dost zásadně komplikují vztahy obou zemí a přispívají k eskalaci jejich vzájemných konfliktů (Noor, 2007: 83-84).

V současné době jsou vztahy na poněkud lepší úrovni, než tomu bylo v předcházejících desetiletích a za posledních pár let se je podařilo stabilizovat. K tomu došlo zejména z toho důvodu, že Pákistán je

vyčerpán situací v Afghánistánu a s ním souvisejícím bojem proti terorismu. K tomuto vyčerpání navíc přispívá ekonomická rekonstrukce země po strádání z doby vlády bývalého prezidenta Mušarafa, kdy Pákistán čelil mezinárodní izolaci (Rafiq, 2014). Navíc v roce 2013 v Pákistánu došlo ke zformování nové, liberálnější vlády, jež je otevřenější jednáním s Indií a jejich prvním signifikantním úspěchem bylo podepsání antidiskriminační doložky upravující vzájemný obchod, jež zásadním způsobem liberalizuje obchodní výměnu těchto dvou zemí. Vztahy obou zemí jsou tak na dobré cestě, nicméně obě země musí ujit ještě dlouhou cestu k oboustrannému usmíření a normalizaci vzájemných vztahů. Co se týče chápání Indie jako regionální mocnosti a regionu dominujícího aktéra, je Pákistán jejím jediným reálným vyzyvatelem. Pákistán sám aspiruje na to být regionální mocností. Svůj potenciál spatřuje zejména ve svých materiálních kapacitách, kdy je se 182 miliony druhou nejpočetnější muslimskou zemí na světě a disponuje v regionu druhou nejpočetnější vojenskou silou. Dále pak své mocenské ambice odvozuje ze svého vlastnictví jaderných zbraní. Vzhledem však k tomu, že ostatní členové regionu jsou spíše nakloněni mocenské dominanci Indie v regionu, je Pákistán odsouzen pouze k tomu, že reálně příliš šancí na získání takto výrazného mocenského postavení v rámci regionu nemá. Pokud navíc porovnáme jeho mocenské kapacity s mocenskými kapacitami Indie, dojdeme k ještě jasnějšímu výsledku ve prospěch Indie, kdy jedinou garancí jeho suverénního a ambiciózního postavení v regionu jsou jeho vztahy s USA a zejména jeho vlastnictví jaderných zbraní.

3.4 Vztahy Indie s mocnostmi

Jak už bylo naznačeno na začátku této kapitoly, bude se tato část textu mé diplomové práce věnovat problematice vztahů Indie s globálními mocnostmi. Toto téma je důležité prozkoumat, zejména z hlediska toho, že jde o další z podmínek vytyčených Nolteho charakteristikou regionálních mocností. Přesněji se jedná o podmínku, že globální velmoci

musí minimálně alespoň tolerovat pozici daného státu, jenž aspiruje na statut regionální mocnosti, v rámci regionu. To tomuto státu propůjčí legitimitu jeho postavení zvenčí a zásadním způsobem jí tak stabilizuje. Vzhledem k omezenému rozsahu práce jsem zvolil dvě globální mocnosti, jež ve vztahu k danému regionu Jižní Asie považuji za nejdůležitější, a těmi jsou Spojené státy americké a Čína. Spojené státy byly zvoleny z toho důvodu, že jsou v současnosti nejsilnější světovou mocností a z logiky jejího postavení je tolerance mocenského statutu Indie v rámci Jižní Asie nejdůležitější. Co se týče Číny, tak její mocenské postavení v rámci mezinárodního systému v posledních desetiletích rapidně roste. Patří mezi nejsilnější mocnosti světa, ale hlavní faktor, jenž hovoří pro její zařazení do této studie, je fakt, že Čína je tomuto regionu velmi geograficky blízká (v podstatě s několika jihoasijskými zeměmi sousedí a rovněž s Indií sdílí hranice) a hlavně se do tohoto regionu snaží mocensky pronikat a uplatňovat zde svůj vliv.

3.4.1 Vztahy s USA

Dá se říci, že vztahy obou zemí se během většiny minulého století nedaly považovat za dobré či konstruktivní. Během celého období studené války byly indicko-americké vztahy do značné míry limitované a komplikované. Indie po svém vzniku v roce 1947 usilovala o nezávislé postavení na mezinárodní scéně a odmítala vliv tehdejších velmocí. Spojené státy se navíc během této doby v rámci regionu soustředily na spolupráci s odvěkým indickým rivalem Pákistánem, což logicky následně vedlo k ochlazení indických vztahů s USA a v rámci zachování rovnováhy sil donutilo Indii spolupracovat s rivalem USA, Sovětským svazem. Navázání spolupráce těchto zemí představuje určitý historický paradox, když demokracie (Indie a USA) nespolupracovaly spolu, ale obě preferovaly kooperaci s nedemokratickými režimy (Minařík, 2006). Důvodem této nastalé situace byl fakt, že Indie se obávala ztráty nezávislosti své zahraničněpolitické orientace, pokud by navázala užší

spolupráci s USA. To nakonec tedy Spojené státy dovedlo k partnerství s Pákistánem. Z druhé strany pak pro ně v té době vztahy s Indií nepředstavovaly prioritu, jíž měly vztahy se Sovětským svazem a Čínou. Navíc z důvodu následného přiklonění Indie ke spolupráci se Sovětským svazem, byla Indie mezi americkými politickými špičkami chápána za zemi nekooperující se zájmy USA v oblasti a do jisté míry byla pak následně ignorována (Ayoob, 2000: 28).

S koncem studené války a rozpadem Sovětského svazu však vzájemné vztahy Indie s USA dostaly nový impulz. Indie přišla o svého spojence při vyvažování moci Pákistánu v regionu, navíc s koncem bipolárního uspořádání světa byla Indie nucena přehodnotit svou zahraničněpolitickou orientaci a musela přistoupit ke krokům k navázání nových vztahů se Spojenými státy. Indicko-americké vztahy se začínaly oteplovat, nicméně jen pomalu byla odbourávána vzájemná nedůvěra přetrvávající ze studenoválečných dob. K tomu přispíval zejména naprosto odlišný postoj okolo problematiky omezení proliferace jaderných zbraní. Dalším paradoxem ve vzájemných vztazích byly indické testy jaderných zbraní z roku 1998. Šok a obavy, které vnesl do řad amerických politických elit, byly tím impulzem, který donutil Spojené státy brát Indii vážně a vedl k prohloubení vzájemných rozhovorů. Později pak také ke spolupráci. Následující rozhovory mezi čelními představiteli obou zemí byly nejintenzivnějším a nejkonstruktivnějším kontaktem mezi oběma zeměmi za poslední 50 let (Ayoob, 2000: 28-29). Pro další americké administrativy získávala Indie na důležitosti a v současné době se dá hovořit o tom, že vzájemné vztahy obou zemí jsou na svém vrcholu. Obě země do zásadní míry prohloubily spolupráci na ekonomickém a obchodním poli. Nejzásadnější význam však pro vztahy obou zemí mají jejich vojensko-bezpečnostní vztahy. Ty jsou poháněny především společným postojem v boji proti terorismu. USA z tohoto hlediska potřebovaly v asijském regionu silného partnera, který tak i zároveň posílí jejich strategickou pozici v globálním měřítku. Spojené

státy dále pak, aby podpořily započatou cestu zlepšování vzájemných vztahů, pozměnily svou politiku proliferace nukleárních zbraní vůči Indii, kdy její jaderný arzenál respektují, jako bezprostředně neohrožující celý svět. To znamenalo velký posun ve vzájemných vztazích, k nimž přispělo vyjádření současného prezidenta USA Obamy, který při své návštěvě Indie, otevřeně podpořil snahu Indie stát se stálým členem Rady bezpečnosti OSN (Solberg – Yardley, 2010). Navíc s rostoucí silou Číny představuje Indie pro USA, ale i USA pro samotnou Indii, neocenitelného partnera při vyvažování čínského vlivu v Asii. Pro obě země je tak v současné době toto partnerství strategickým geopolitickým zájmem, jenž obě země přitahuje k sobě. Z tohoto důvodu Spojené státy americké nejenže respektují indické mocenské postavení v rámci regionu, ale i nadále ho posilují. V současné době tak vztahy s Pákistánem podřizují vztahům s Indií, což dále toto postavení Indie stabilizuje, jelikož jak už bylo řečeno, Pákistán je jediným reálným vyzyvatelem indického mocenského statutu v rámci Jižní Asie. Obě země mezi sebou navázaly strategické partnerství, jež logicky utužuje postavení Indie v rámci regionu a do zásadní míry propůjčuje legitimitu indickým ambicím být dominantním aktérem, respektive regionální mocností, v Jižní Asii.

3.4.2 Vztahy s Čínou

Přestože na počátku vztahů mezi Indií a Čínou, jež se dá datovat so období vzniku současných forem státního uspořádání obou zemí, se dá mluvit o přátelských a vřelých vztazích fungujících na pěti principech tzv. Panča Šíly⁷, symbolizuje indicko-čínské vztahy rivalita a v některých případech až nepřátelství. Vztahy těchto zemí během studené války se dají označit za chladné a charakterizované hraniční spory. Tyto hraniční a teritoriální spory mezi oběma zeměmi ve třech případech eskalovaly až do ozbrojeného konfliktu v roce 1962, 1967 a 1987 (Malik, 2004: 3-4).

⁷ viz. podkapitola 3.2 Vývoj zahraniční politiky Indie

Prvním z nich a asi také nejpodstatnějším z konfliktů, který bude zmíněn, byla čínsko-indická válka z roku 1962. V této době se Čína po anexi Tibetu zapojila do konfliktu o Kašmír, kde si nárokovala území, jež připadlo po dekolonizaci Indii. Obě země se dostaly do ozbrojeného konfliktu, kdy lépe vyzbrojená a vycvičená čínská armáda s přehledem porazila svůj indických protějšek. Nárokované území v Kašmíru, tak Čína obsadila, což zásadní způsobem poznamenalo vztahy obou zemí v podstatě až do konce studené války. Vztahy obou zemí se začaly oteplovat během 80. let a novou kapitolu pak zaznamenaly po pádu SSSR a konci studené války. Přestože od té doby došlo k posílení především ekonomických vztahů obou zemí, mezi Čínou a Indií i nadále panuje napětí a rivalita stále v jejich vztazích přetrvává. Čína je pro Indii v současné době největším ekonomickým partnerem a Indie se tak dostává podobně, jako mnoho dalších asijských států do pozice, kdy musí čelit výzvě vyvažování její snahy o rozvoj ekonomických vazeb s Čínou na jedné straně a na straně druhé musí čelit čínským strategickým zájmům, což v případě Indie znamená pronikání čínského vlivu do Jižní Asie a Indického oceánu (Southerland – Koch-Weser - Zhang, 2014: 2).

Přestože se v posledních letech obě země vyslovují pro snižování napětí v bilaterálních vztazích, argumentující strategickou důležitostí kooperace těchto dvou asijských zemí a upozorňující na pozitivní indicko-čínskou spolupráci v určitých oblastech, je důležité upozornit na to, že obě země si i nadále nevěří a jsou velmi citlivé na vměšování svého protějšku do určitých oblastí jejich vlivu, jež považují za důležité. V bezpečnostní oblasti jsou hlavním zdrojem napětí dosud nevyřešené hraniční spory, rozvíjející se čínské aktivity v Indickém oceánu, čínsko-pákistánské vztahy a statut Tibetu. Co se týče ekonomické stránky, tak zde Indie čelí nevyrovnanému postavení ve vztahu s Čínou a obě země v současné době také bojují o přístup k energetickým zdrojům (Southerland – Koch-Weser - Zhang, 2014: 2-3; Malik, 2004: 1-3). V případě hraničních sporů

je zdrojem konfliktu hranice jdoucí skrze pohoří Himaláje. Detailněji se jedná o region Aksai Čin a Arunačal Práděš. Obě země se v těchto teritoriích, jak už bylo naznačeno, pravidelně střetávaly od roku 1962 až do konce 80. let minulého století. Přestože během posledních let došlo k několika dohodám, zůstává zejména hranice v oblasti Aksai Čin sporná a obě země s pravidelností překračují současně dohodnuté hranice. Jelikož navíc toto území náleží do oblasti Kašmíru, zdá se tato situace poměrně složitá a vzhledem ke strategickým zájmům obou zemí v oblasti asi nebude ani brzo nalezeno řešení, což bude mít i nadále negativní vliv na vzájemné vztahy obou zemí (Malik, 2004: 4). Dalším z napětí vytvářejících problémů v indicko-čínských vztazích jsou silné čínsko-pákistánské vazby. Díky dlouhotrvající rivalitě mezi Indií a Pákistánem, jsou přátelské vztahy Číny s Pákistánem dalším ze zdrojů napětí v jejich vztazích s Indií. Čínsko-pákistánské vztahy jsou po dlouhou dobu na velmi vysoké úrovni, navíc tyto vztahy oběma zemím slouží jako prostředek ke strategickému a vojenskému vyvažování moci Indie. Čína už delší dobu v Pákistánu výrazně investuje a nápadně tak posiluje i svůj zdejší vliv. Indii tyto pozitivní vztahy straší také z toho důvodu, že Čína se snaží izolovat projekci indického vlivu do okolních regionů a uzavřít ji v Jižní Asii. Dále tyto vztahy v Indii působí obavy proto, že Čína v poslední době podporuje Pákistán skrze dodávky zbraní a vojenských technologií (Southerland – Koch-Weser - Zhang, 2014: 7). Dalším ze zdrojů napětí indicko-čínských vztahů je otázka statutu Tibetu. Číně zejména vadí, že Indie uznává nezávislost Tibetu a poskytla navíc útočiště duchovnímu vůdci Tibetu, dalajlámovi. V této oblasti navíc vztahy ještě komplikuje snaha obou zemí o využití řeky Brahmaputry pro výstavbu přehrad pro výrobu elektrické energie. Pokud by totiž došlo v rámci těchto projektů k omezení průtoku řek, mohlo by dojít k dalšímu napětí mezi oběma zeměmi (Southerland – Koch-Weser - Zhang, 2014: 8). Co se ekonomických otázek týče, zde je hlavním problémem zejména nespokojenost Indie s povahou vzájemné ekonomické výměny. Je tomu tak z toho důvodu, že Indie do Číny vyváží zejména suroviny a zboží

nízké přidané hodnoty, zatímco Čína do Indie vyváží zboží s vysokou přidanou hodnotou, pohánějící zdejší průmysl. Indii se tak nelíbí její podřízené postavení v rámci vzájemného obchodu a tlačí na Čínu, aby z Indie brala i průmyslové výrobky, případně v ní v tomto odvětví investovala. Navíc z dalšího hlediska je v ekonomických vztazích obou zemí problematický fakt, že obě ekonomiky si výrazně konkurují. Obě jsou charakteristické levnou pracovní silou a nízkým ohledem na ekologické dopady výroby, což láká investory. Země si tak v této specializaci konkurují a díky tradičnější pozici v této oblasti Indie na Čínu výrazně ztrácí (Malik, 2004: 6). Poslední ze zmíněných sporných faktorů negativně ovlivňující indicko-čínské vztahy je narůstající čínská přítomnost v Indickém oceánu a soupeření obou zemí o surovinové zdroje. Čínská vojenská přítomnost v Indickém oceánu v posledních pěti letech citelně narostla a je reflexí čínské snahy o ochranu svých námořních tras, jejichž bezpečnost je pro její ekonomiku stěžejní. Přes 80% z veškeré dovezené ropy do Číny prochází skrze Indický oceán. Z toho důvodu Čína v posledních letech mohutně financuje rozvoj civilních přístavů v pro ni přátelských zemích Jižní Asie, jimiž jsou Srí Lanka a Pákistán. Čína se skrze ně snaží stabilizovat svůj vliv na zdejší námořní trasy a buduje si pozici do budoucna, kdy má v plánu v těchto zemích budovat svá logistická centra a trvalé vojenské posádky. Tím je Indie zásadně znepokojena a v tomto pozvolném pronikání čínského vlivu do regionu vidí zásadní faktor, jenž může narušit její mocenskou dominanci v jihoasijském regionu (Southerland – Koch-Weser - Zhang, 2014: 5-6).

Z těchto faktů tedy následně můžeme uvažovat, že indicko-čínské vztahy jsou do zásadní míry pragmatického charakteru, jelikož obě země vůči sobě zauímají spíše stanovisko rivalitní. Vztahy obou zemí jsou poznamenány mnoha třecími plochami, jejichž hrany se kvůli strategickým zájmům obou zemí pravděpodobně nepovede obrousit. Čína díky svým neustále se zvětšujícím mocenským kapacitám rozšiřuje

své sféry vlivu a snaží se je rozšiřovat kdekoliv to je možné. Vzhledem k tomu, že je pro ni Indie zásadní překážkou a jediným reálným soupeřem v její ambici celoasijské dominance, snaží se narušovat její vliv a pokud možno Indii od ostatních regionů pomocí sobě nakloněných států plně izolovat. To na indické straně vzbuzuje obavy a nutí ji vynakládat značné úsilí, aby zabraňovala pronikání a následnému rozšiřování čínského vlivu v rámci jejího domovského regionu Jižní Asie. Nicméně na druhé straně toto čínské soupeření s Indií a úsilí ji regionálně izolovat, dává najevo, že Čína rozumí indickým mocenským silám a jejich potenciálu. Znamená to respekt k indickým mocenským kapacitám, a tím pádem dává najevo, že Čína chápe Indii jako dominantní aktéra v rámci regionu. Kvůli konfliktu indických mocenských zájmů a strategických čínských zájmů se snaží tuto pozici narušovat, avšak do této doby v tomto úsilí není zatím plně úspěšná. Tyto důvody tak poskytují jasný obrázek o tom, že pro Čínu je Indie v rámci regionu Jižní Asie výrazný aktér, kterého chápe jako regionálně dominantní mocnost.

3.5 Pozice Indie v regionálních a mezinárodních institucích

V této podkapitole textu, jak název napovídá, se budu věnovat pozici Indie na poli multilaterálních uskupení, jimiž jsou regionální a mezinárodní organizace. Analýza této problematiky se shoduje s několika body Nolteho charakteristiky regionálních mocností a z toho důvodu byla také zařazena. Tato část by měla udělat obrázek o tom, jak se Indie podílí na regionálním vládnutí, politice a formování jejich důležitých témat. V této části se bude věnovat organizacím SAARC, BIMSTEC, ASEAN a nakonec ostatním organizacím, jež z hlediska indických mocenských aspirací považuji za důležité.

3.5.1 SAARC

SAARC, respektive Jihoasijské sdružení pro regionální spolupráci, je regionální organizace sdružující státy Jižní Asie. Jejími členy jsou

Bangladéš, Bhútán, Indie, Maledivy, Nepál, Pákistán, Srí Lanka a Afghánistán. Tato organizace byla založena v roce 1985, během jejího prvního summitu v Dháce, v Bangladéši. Cílem této aliance bylo zkonsolidovat jihoasijský ekonomický a geopolitický potenciál a zlepšit ekonomickou situaci regionu. Nicméně po 30 letech od doby, kdy byla organizace založena, stojí na vratkých základech a nebyla schopna naplnit své cíle, jelikož její úspěchy jsou v porovnání s jejími plány jen malé. Ekonomicky organizace příliš nenapomohla zvýšené integraci ekonomik místních zemí. Povedlo se jí sice vytvořit Jihoasijskou zónu volného obchodu (SAFTA), ta však nebyla zatím plně uvedena do provozu, zejména kvůli indicko-pákistánským sporům. Nicméně i přes zdejší obrovský ekonomický potenciál, se jí nepovedlo příliš navýšit úroveň obchodu mezi jejími členskými státy (Sandhu – Sindhu, 2014). Prostřednictvím SAARC se navíc nepovedlo utiřit některé bilaterální spory či potyčky mezi jejími členskými zeměmi. V další bezpečnostní otázce, která dostala prostor na summitech SAARC byla problematika terorismu a vnitropolitické nestability. Zde se opět nepodařilo dojít k žádným jiným pokrokům a země si akorát vyjádřili podporu rétoricky. Přestože základem ustavující listiny SAARC je kapitola podporující prosazování demokracie v regionu, bylo v rámci organizace vytvořeno jen minimální úsilí pro zabránění častým pučům v zemích tohoto regionu a tím pádem i minimální snaha o předcházení destabilizaci tohoto regionu. Toto selhání v naplnění cílů, kvůli nimž byla SAARC vytvořena bylo způsobeno několika faktory od terorismu, komplikovanými bilaterálními vztahy a absencí vojensko-strategické kooperace. Nejdůležitějším problémem proč SAARC nebyla příliš úspěšná je fakt, že Indie v jejich strukturách nebyla po dlouhou dobu aktivní. To bylo způsobeno zejména tím, že organizace nebyla vytvořena na popud Indie, tudíž nebyla postavena tak, aby odpovídala indickým mocenským zájmům. Z toho důvodu byla po dlouhou dobu Indií chápána jako snaha zbytku regionu o omezení její dominantní pozice v Jižní Asii. Tento pohled se změnil až s ekonomickou liberalizací Indie v 90. letech, posílením jejích

mocenských kapacit a její snahy stát se regionálním lídrem. Indie se stala daleko aktivnější v strukturách SAARC, pomohla k jejímu lepšímu fungování, nicméně doteď je organizace sužována problémy mezi jednotlivými členskými zeměmi. Těm dominuje především indicko-pákistánská rivalita, jež slouží jako hlavní blokáce zefektivnění fungování SAARC a také většímu otevření trhů, liberalizaci ekonomik členských států. Fungování SAARC je i do jisté míry ovlivněno nestabilitou Afghánistánu a rozšiřováním vlivu Číny v jihoasijském regionu (Nadkarni, 2014: 3-4). Indie se snaží formulovat regionální politická témata prostřednictvím struktur SAARC, nicméně její nepříliš velká efektivita fungování Indii tlačí dále k tomu, aby prosazování svých regionálních idejí a zájmů prováděla spíše skrze bilaterální vztahy s jednotlivými zeměmi tohoto regionu (Sandhu – Sindhu, 2014).

3.5.2 BIMSTEC

BIMSTEC, neboli Iniciativa Bengálského zálivu pro multi-sektorální technickou a ekonomickou kooperaci, je mezinárodní organizace sdružující země z Jižní a Jihovýchodní Asie. Jejími členy jsou Bangladéš, Indie, Myanmar, Srí Lanka, Bhútán, Nepál a Thajsko. Tato organizace vznikla v roce 1997, na popud jejich dvou nejsilnějších ekonomik Thajska a Indie. Pro Indii měl vznik podobné organizace smysl zejména ve spojení s implementací její Look East Policy. Organizace má podobně, jako SAARC hlavně ekonomický rámec, v jejích strukturách byla také vytvořena zóna volného obchodu mezi členskými zeměmi. Podobně jako v případě SAARC je však organizace sužována faktem, že vnitropolitická situace jejich členských zemí je zásadním způsobem nestabilní (s výjimkou Indie a Bhútánu). Problematické jsou vztahy i mezi některými členskými zeměmi, nicméně se nejedná o problémy podobného rázu, jaké představují indicko-pákistánské vztahy (Shrivastava, 2006: 973-975). Organizace tak funguje o něco efektivněji než SAARC, daří se jí implementovat více projektů a zajímavým úspěchem je, že

prostřednictvím struktur BIMSTEC země společně kooperují z hlediska boje proti terorismu. Navíc díky tomu, že organizace vznikla na popud Indie a její orientace i geografická rozsáhlost souzní s indickou Look East Policy, je tato organizace prozatím praktičtěji daleko častěji využívána Indií při prosazování jejich mocenských zájmů v regionu. K důležitosti BIMSTEC z hlediska Indie navíc přispívá i fakt, že Indie organizačních struktur využívá k budování své pozice při rozšiřování svého vlivu směrem do Jihovýchodní Asie, jež je elementární součástí Look East Policy. Navíc indická aktivita v rámci projektů této organizace navíc přispívá i k posilování jejího vlivu v rámci Jižní Asie. Pokud se tedy povede členským zemím překonat jejich vnitropolitickou nestabilitu má BIMSTEC potenciál stát se motorem ekonomické kooperace Jižní a Jihovýchodní Asie. Z politického hlediska však v současné době má silnější pozici v rámci jihoasijských regionálních struktur organizace SAARC, jelikož jejími členy jsou všechny země regionu, a zejména pak Pákistán, jenž má v regionu nezanedbatelnou politickou roli. BIMSTEC je tak třeba brát spíše jako jakýsi předstupeň, či vstupní dveře pro angažmá Indie v rámci regionu Jihovýchodní Asie. Nebo naopak lze na BIMSTEC nazírat jako na most mezi SAARC a regionem Jihovýchodní Asie. BIMSTEC tak v indických zájmech zastává rozšiřující funkci, kdy zvětšuje indické možnosti v rámci regionální kooperace a propůjčuje ji tak další fórum, na kterém může akcentovat své mocenské zájmy. (Shrivastava, 2006: 986-987).

3.5.3 ASEAN

ASEAN je Sdružením národů jihovýchodní Asie a na tento region je omezena i její členská základna. Jedná se o regionální mezinárodní organizaci, jejímž prostřednictvím dochází k ekonomické a v některých otázkách i bezpečnostní integraci jejich členských států. Pokud se zaměříme na pozici Indie uvnitř struktur této organizace, je důležité zdůraznit, že hlubší spolupráce mezi Indií a touto organizací je

symbolizována až s nástupem nové indické orientace zahraniční politiky tzv. Look East Policy. Během studené války byla interakce Indie s tímto subjektem omezená a ke změně dochází až v 90. letech s formulováním Look East Policy. V roce 1992 se Indie stala sektorálním partnerem ASEAN a v roce 2002 už jeho plným partnerem. Od této doby se stále rozšiřuje spolupráce mezi Indií a ASEAN o další sektory kooperace a Indie se každoročně účastní obchodních summitů této organizace. Indie v současné době usiluje o to stát se přičleněnou zemí ASEAN a dostat se tak na roveň zemím, jež s touto organizací spolupracují daleko hlouběji (Čína, Japonsko, Jižní Korea). Z hlediska spolupráce na cestě k tomuto cíli se podařilo Indii získat několik výhodných dohod, mezi něž patří Rámcová dohoda o ekonomické spolupráci, Společná deklarace boje proti terorismu a zejména pak nedávné dojednání Dohody o volném obchodu mezi Indií a ASEAN (Anand, 2009: 1-2). Zejména tato dohoda ukázala na správnou cestu, kterou se Indie ve své Look East Policy vydává. Tato dohoda významně prohloubila ekonomickou výměnu mezi regiony. Indie vztahy s ASEAN tedy rozvíjí na první pohled určitě z hlediska ekonomických benefitů a obrovského potenciálu růstu vzájemné obchodní kooperace mezi Indií a touto organizací. Dále pak jsou vztahy s ASEAN pro Indii důležité z hlediska, že Indie do této oblasti rozšiřuje svůj mocenský vliv a nabourává tak i čínské zájmy v tomto regionu, což má zásadní dopad na posílení jejího postavení nejen ve svém domovském regionu, ale i v celé Asii. Dobré vztahy s ASEAN navíc z dlouhodobého hlediska posilují indickou ekonomickou stabilitu a díky tomu, že v rámci území ASEAN se nachází několik důležitých námořních tras, tak i posiluje svojí surovinovou bezpečnost. Navíc samotná bezpečnostní spolupráce s ASEAN zejména na poli protiteroristické politiky pozitivním způsobem stabilizuje bezpečnostní situaci Jižní Asie. Rozvíjení vztahů s touto organizací tak je v nejlepších zájmech Indie, jelikož má pozitivní dopad na její regionální mocenské postavení, protože výrazným způsobem stabilizuje a posiluje její mocenské kapacity.

3.5.4 Ostatní důležité organizace

Co se týče ostatních mezinárodních organizací, jež je důležité ve spojitosti s otázkou regionálního mocenského postavení zmínit, budu hovořit o uskupení regionálních mocností BRICS a IBSA. Vzhledem k rozsahu práce a jejich menšího reálného vlivu na mocenské kapacity Indie, se jim budu věnovat opravdu jen ve zkratce.

BRICS je označením pro uskupení 5 států, které můžeme označit za jejich regionům dominující aktéry a jejichž ekonomiky patří mezi ty nejrychleji se rozvíjející na světě. Jejimi členy jsou Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika. Toto uskupení v sobě skrývá jednu třetinu světové populace a jednu pětinu celosvětového HDP (Marquand, 2011). Díky těmto faktorům představuje toto uskupení sílu, jehož mocenská základna má šanci měnit směřování celého světa. BRICS se zejména snaží o posílení svého vlivu na mezinárodní scéně. Země tohoto uskupení se snaží získat větší vliv v mezinárodních organizacích jako OSN, MMF či Světové bance. Usilují o něj z toho důvodu, že toto uskupení argumentuje tím, že v těchto organizacích její členské země nemají pozici odpovídající jejich novému mocenskému postavení. Indie se této platformy snažila využít zejména pro prosazení reformy permanentního členství v Radě bezpečnosti, to se jí však nepodařilo, jelikož dva členové BRICS (Rusko a Čína) tento požadavek odmítají. To zásadně stěžuje i v poslední době fungování tohoto uskupení a je jedním z hlavních důvodů proč se mu nedaří zaběhlý pořádek v mezinárodním systému změnit.

Další podobnou organizací je tzv. IBSA fórum, jenž také sdružuje regionální mocnosti, nicméně se jedná o jakýsi prostor pro diskusi společných zájmů pouze Indie, Brazílie a Jihoafrické republiky. Toto fórum v podstatě vychází ze stejných premis, jako BRICS, nicméně se ho neúčastní Rusko s Čínou, kteří nesdílejí úplně podobné zájmy jako členské země tohoto fóra. Ty jsou rozvíjejícími se, nově

industrializovanými ekonomikami a snaží se nabourat současný mezinárodní řád ve světových institucích, v nichž, dle jejich názoru nejsou dostatečně reprezentovány jejich zájmy. Jde zejména o stále členství v Radě bezpečnosti OSN, poskytování půjček MMF a Světovou bankou a také pod svá křídla berou agendu, jenž má posílit ve světě hlas rozvíjejících se zemí (IBSA, 2015). Indie se IBSA účastní zejména z toho důvodu, že jí dává prostor artikulovat své mocenské zájmy v rámci mezinárodního prostředí. Navíc kooperace s jí podobnými zeměmi a snaha o zastoupení rozvíjejících zemí docela významným způsobem legitimizuje směrem dovnitř i ven z regionu její mocenské postavení, a také na mezinárodní scéně a i v rámci jejího domácího regionu Jižní Asie. Navíc může čerpat ze zkušenosti dalších zemí tohoto uskupení, jejichž pozice v jejich regionu je zásadním způsobem podobná tomu indickému.

3.6 Materiální zdroje moci Indie

V následující podkapitole mé práce se budu věnovat hmatatelným a z realistického hlediska velmi podstatným zdrojům moci Indie, jimiž jsou zdroje materiální. Jimi je v podstatě podmíněná jakákoliv mocenská aspirace státu a i Nolte ve své charakteristice regionálních mocností upozorňuje na to, že právě materiální kapacity daného aspiranta na tento mocenský statut jsou hlavním zdrojem jeho ambicí a bez nich tento aspirant nemá v podstatě šanci daný mocenský statut získat (Nolte, 2010: 884; 892; 893). V první části této podkapitoly se budu věnovat ekonomice Indie, jako jednomu ze základních faktorů, jenž do jisté míry definuje ostatní mocenské kapacity dané země. Druhým představeným zdrojem indické moci, bude analýza jejích vojenských kapacit. Ty jsou důležité zejména z důvodu už zmíněných mocenských ambicí, ale také do zásadní míry ovlivňují indickou schopnost definovat bezpečnost a její témata v rámci regionu.

3.6.1 Ekonomika Indie

Ekonomika Indie si prošla poměrně zajímavým vývojem už od zisku její nezávislosti v roce 1947 a ušla velmi dlouhou, trnitou cestu, aby se dostala na současnou úroveň, kdy se řadí k jedněm z největších ekonomik a zároveň také k jedněm s největším potenciálem jejího dalšího růstu (Biswas, 2014). Po získání nezávislosti byl rozvoj indického hospodářství svírán vysokým stupněm státního plánování a regulací ekonomiky (cla, dovozní licence, byrokratická kontrola). Následně vzniká ústřední plánovací komise, jež má za úkol přijít s ekonomickým plánováním rozvoje země. Toho je následně dosaženo v podobě pětiletého plánu ekonomického rozvoje a dál tak přispívá k aktivní roli státu v hospodářství. Socializace a centrální plánování indického hospodářství se pak zásadním způsobem projevovalo na jeho vývoji a dále zejména také na jeho růstu. Nepříliš uspokojujivé výsledky centrálního plánování a rozvoje indického hospodářství, pak tlačily následující indické vlády k postupné modifikaci tohoto postoje. K těmto neuspokojujivým výsledkům pak dále přispívala i nízká mobilita indického obyvatelstva, jež byla dána zejména jeho složitým sociálním systémem tzv. kast. Přestože tento kastovní systém byl zrušen už na začátku existence nezávislé Indie, přetrvával tento systém po dlouhou dobu v myslích Indů a dá se říci, že v určitých odlehlých oblastech Indie tyto zvyky přetrvávají dodnes. Je však nutné uznat, že za značného úsilí indické administrativy se tento diskriminační prvek v indickém sociálním systému podařilo odstranit. K prvním změnám socialistické linie v indické ekonomické politice dochází až během 80. let minulého století, kdy dochází k jejímu utlumení a pomalému příchodu tolik potřebných reforem. To přispělo k rozvoji indického hospodářství a dodalo do rukou reformistů reálné výsledky, jež podpořily jejich argumenty (Fárek, 2012: 8).

Plná reforma indického hospodářství a jeho otevření vůči světu přichází až během 90. let. V této době byla realizována řada významných

hospodářsko-politických opatření. K těmto nejdůležitějším liberalizačním opatřením patří zejména otevření trhu a deregulace režimu pro zahraniční investice v zemi, postupná privatizace státem vlastněných podniků, uvolnění celních bariér a také podpora kapitálového trhu. Reformy pak následně přinesly rapidní akceleraci temp ekonomického růstu a indická ekonomika tak vykročila vstříc slibné budoucnosti. Pozoruhodné je také to, že tento rozvoj hospodářství táhl hlavně sektor služeb. Ukazateli tohoto rozvoje může být nárůst zahraničních investic na několikanásobný objem oproti předchozím dekadám, nárůstu podílu Indie na světovém hospodářství a také každoroční dvouciferný růst nejčastěji využívaného makroekonomického ukazatele, jímž je hrubý domácí produkt. Tento příznivý vývoj se podílel i na zlepšování sociálních standardů v indické společnosti a napomohl zlepšení životních podmínek v Indii (Fárek, 2012: 8-9). Ještě lepším ekonomickým výsledkům však bránila zaostalost především venkovských oblastí Indie, kdy podle posledního indického censu, žije v těchto oblastech až 70% jejich obyvatel (The Hindu, 2011). Důležité je pak poznamenat, že indická ekonomika si při svém rozvoji prošla pozoruhodným vývojem, který se následně váže s několika určitými specifiky, jež stojí za to vypíchnout. K těmto specifikům patří hlavně osobitý model ekonomické rozvoje, kdy tomuto rozvoji dominoval především již zmíněný sektor služeb. Pro rozvíjející se ekonomiky je typické, že jejich růst táhne těžební či zpracovatelský průmysl. Indie je tak svým způsobem výjimečná a je nutné vypíchnout schopnost místních politických a ekonomických elit zachytit globální ekonomické trendy, mezi něž se rozvoj sektoru služeb v 90. a první dekádě současného století určitě řadí (Fárek, 2012: 10).

Co symbolizuje současnou ekonomiku Indie, tak je jednak její silná orientace na sektor služeb, na rozvojové podmínky vysoký poměr kvalifikované pracovní síly a také díky všeobecně rozšířené angličtině a nepříliš vysoké ceně pracovní síly, výhodnost zdejších podmínek pro zahraniční investice. Podíl sektoru služeb na indickém HDP podle

posledního cenzu přesahuje jednu polovinu a Indie je tak do jisté míry první zemí, jejíž rozvoj byl odstartován sektorem služeb (Das, 2015). Dalším zajímavým faktorem rozvoje indického hospodářství, je podíl vysokoškolsky vzdělaných odborníků ovládajících angličtinu na zaměstnanosti v klíčových oborech země (jimiž je sektor služeb a zpracovatelský průmysl). Dalším je schopnost využití trendů světové hospodářství pro vlastní ekonomický růst, kde mezi projevy tohoto faktu, patří především využití outsourcingu. To znamená, že mnoho velkých světových korporací využívá zdejší kvalifikované, ale zároveň levné, pracovní síly a přesouvá sem některá svá oddělení. Nejvíce je pro tento fenomén proslulé přesouvání zákaznických telefonních center, či expanze IT firem do této oblasti (Fárek, 2012: 11). Navíc v porovnání se zbytkem regionu Jižní Asie je její ekonomika nad poměry silná, kdy je v regionu dominantní silou a její HDP je vyšší než součet HDP zbytku zemí z tohoto regionu (Minařík, 2006).

Dále je také nutné zmínit i to, že indickou ekonomiku a její rozvoj však i nadále svazuje několik problémů, kterých se země jen těžko zbavuje. První z problémů se váže k indickému zemědělství. Indie má potenciál stát se zdrojem potravin pro celý svět, nicméně reálná produktivita tohoto sektoru za těmito očekáváními značně zaostává (Sengupta, 2008). Nízká produktivita indického zemědělství je způsobena především nedostatkem financí v dotačních programech, regulací ze strany státu, nedostatečnou infrastrukturou, neadekvátní dostupností zavlažování a nízkým stupněm industrializace tohoto sektoru (The World Bank, 2012). Dalším z problémů svazujících indickou ekonomiku je korupce. Ta je v zemi poměrně rozšířená a souvisí, především s indickým byrokratickým aparátem a veřejným sektorem indického hospodářství. Ke vzniku korupčního prostředí zde přispívá vysoká míra chudoby a špatné platy pracovníků z této oblasti. Země má i problémy s výběrem daní, které se i do jisté míry pojí právě s problematikou korupce (Xu, 2014). Dalším z problémů trápícím indickou ekonomiku je paradoxně i vzdělání.

Přestože indická ekonomika těží z velkého počtu absolventů vysokých škol a jejich kvalifikovanosti, základní vzdělávání za tím hluboce zaostává. Odhaduje se, že jen okolo 70% populace je plně gramotných. Tento problém se váže především k nerozvinutým venkovským oblastem, kde je dostupnost vzdělávání velmi problematičtá. Tento problém tak i dále prohlubuje ekonomické rozdíly mezi urbánními a rurálními oblastmi Indie (Nanda, 2014). S tím souvisí i další problém, který se zdá z hlediska celé indické ekonomiky za nejzávažnější a tím je hluboká ekonomická disparita v rámci celé země. To se projevuje na silné variaci v ekonomické výkonnosti jednotlivých regionů a má zásadní vliv na rozdíly v příjmech, gramotnosti, životních podmínkách a dostupnosti zdravotní péče. Tento problém se pak zásadně projevuje i společensky, kdy můžeme nalézt obrovské socio-ekonomické rozdíly mezi jednotlivými třídami. To se týká zejména rozdílu mezi bohatými a střední třídou a zbytkem obyvatelstva, kdy si členové prvních dvou společenských skupin žijí vysoko nad místní poměry, a zbytek země žije pod hranicí chudoby (Varma, 2013). Posledním z významných překážek rozvoje indického hospodářství je nedostatečná infrastruktura Indie. Země trpí nedostatkem kvalitních pozemních komunikací a také železničních tratí. Co však ještě více omezuje indické hospodářství je nedostatečnost elektrické infrastruktury a její nestabilita. V Indii nejsou výjimečné dlouhodobé výpadky elektřiny, což do zásadní míry logicky omezuje možnosti podnikání. Tento problém se opět týká hlavně rurálních oblastí Indie (Dass, 2014).

Celkově se tak dá konstatovat, že ve spojitosti s regionem Jižní Asie, působí ekonomika Indie giganticky a do zásadní míry jí dává do rukou dostatečné prostředky pro její etablování na pozici regionu dominujícího aktéra. Jak už bylo poznamenáno indická ekonomika je silnější než ekonomiky všech zbývajících zemí Jižní Asie dohromady, což dále potvrzuje tuto dominantní pozici v regionu.

3.6.2 Vojenské kapacity Indie

Další částí materiálních kapacit, kterým se budu věnovat z hlediska mocenského potenciálu Indie, budou její vojenské kapacity. Na základě realistického paradigmatu se vojenská síla státu řadí mezi nejdůležitější nástroje její mocenské profilace. Z tohoto pohledu jsou nejdůležitější součástí těchto vojenských mocenských zdrojů ozbrojené složky státu. Ty se klasicky sestávají (tato moderní hierarchie ozbrojených složek se ustálila po 2. světové válce) ze tří částí: pozemní armády, letectva a námořnictva.

Indie se může pochlubit 4. nejsilnější vojenskou silou, dle uznávaného hodnocení organizace Global Firepower. V jejích ozbrojených složkách pak následně aktivně slouží přes 1,3 milionů lidí a v rezervních složkách pak více než 2,1 milionů příslušníků indických ozbrojených sil. Tato čísla pak staví Indii dokonce na třetí místo ve světě (Global Firepower, 2015). Indická pozemní armáda tak patří k největším a zároveň i nejsilnějším na světě. To se týká i počtu vojenské techniky a zbraňových systémů, které vlastní. Pokud se zaměříme na indické letectvo, tak to je opět jedno z nejsilnějších na světě. Nicméně zde pokulhává zejména technologicky, jelikož základem indického letectva je dnes už zastarávající původem ruský Suchoj Su-30MKI. Zejména v porovnání s čínským letectvem Indie zaostává a má značný prostor pro posílení. Indické námořnictvo prošlo v minulých letech a v současnosti také prochází masivní modernizací. Obzvláště kvůli posílení jejích schopností a pozice v Indickém oceánu v souvislosti s pronikáním Číny a jejího vlivu do oblasti. Indické námořnictvo tak do zásadní míry posiluje svou konkurenceschopnost v oblasti a tento pokrok ho řadí opět mezi nejsilnější na světě (The Economist, 2013).

Co se týče kompletní modernity vybavení indických ozbrojených složek, technologicky patří opět mezi ty nejlepší a vyspělostí technologií se může rovnat Číně, Rusku a v budoucnu i možná dokonce Spojeným státům

americkým. Po dlouhou dobu se Indie v dodávkách zbraní spoléhala na zahraniční dodavatele technologií, a vzhledem ke své úzké kooperaci se Sovětským svazem během studené války, byl jejím vrchním dodavatelem vojenského materiálu právě Sovětský svaz a země socialistického bloku (mezi nimi i tehdejší Československo). Po skončení studené války Indie využila nastupující dominance multilaterálních vyjednávání na mezinárodní scéně a podle analytiků byla schopna v tomto prostředí velmi dobře manévrovat ve svůj prospěch (Visingr, 2012). Zajímavé je, že Indie zachovala vztahy a kontrakty na zbrojní dodávky ze studené války, které nyní běžely pod hlavičkou nástupnických států zemí socialistického bloku, mezi něž patřilo zejména Rusko a do jisté míry i Česká republika. Nejpodstatnější změnou v tomto období však bylo navázání vztahů se Spojenými státy. Obě země posilovaly vzájemné bezpečnostní vztahy, což pak v roce 2005 vedlo k podepsání smlouvy o strategickém partnerství. Toto partnerství umožnilo Indii přístup k nejmodernějším americkým zbraním a výrazně tak posílilo i její vojenskou sílu. Co je v tomto ohledu trendem posledních několika let v rámci indického vojenského arzenálu, je nový důraz na vlastní produkci a rozvíjení domácí konstrukční školy. V této oblasti se Indové snaží v rámci nákupu vojenského arzenálu o získání povolení k tzv. licenční výrobě, což ve zkratce znamená to, že si Indie tyto vojenské prostředky bude na základě licence vyrábět sama. Dále se pak Indie snaží investovat do vlastních vojenských výzkumných kapacit, od nichž si slibuje levnější výrobu těchto zbrojních prostředků, větší prestiž indické vojenské moci a hlavně její nezávislost. Ukázkou tohoto přístupu mohou být balistické rakety či protiletadlové a protiraketové systémy. Dlouhodobým cílem Indie pak z tohoto pohledu je zajišťovat si 70% techniky ozbrojených sil ze svých domácích zdrojů. To si však vyžádá čas a než se to povede naplnit, bude Indie i nadále největším dovozcem zbraní na světě (Visingr, 2012).

Z regionálního hlediska má Indie jasnou motivaci rozšiřovat a zásadním způsobem navyšovat sílu svých ozbrojených sil a to hned z několika

důvodů. Prvním z nich jsou napjaté vztahy s Pákistánem, kdy mezi zeměmi několikrát došlo na sporném území Kašmíru k ozbrojeným střetům, jež třikrát přerostly až ve válku a dále se pak střetly i při Bangladéšské válce za nezávislost. Indie se tak dlouhodobě snaží o to, aby si nad Pákistánem udržovala početní a kvalitativní převahu. Ta v posledních letech značně narůstá a jediné, co brání úplné indické dominanci v těchto vztazích je fakt, že Pákistán disponuje jadernými zbraněmi. Dále se pak z širší perspektivy zaměřuje na vybalancování vojenské moci asi svého nejdůležitějšího protivníka, kterým je Čína. Čína se snaží pronikat svým vlivem do regionu Jižní Asie již delší dobu a toto snažení posiluje i vysíláním svých ozbrojených sil do oblasti, zejména do Indického oceánu. Tomu se Indie posilováním své vojenské moci snaží zabránit a rychle rostoucí, modernizovanou čínskou vojenskou sílu dohonit, a v budoucnu dokonce předčit. Z tohoto pohledu klade Indie důraz na růst svého námořnictva (Visingr, 2012). Dalším důvodem potvrzujícím tvrzení o nutnosti posilování indické moci v rámci regionu je fakt, že se Indie v posledních letech snaží stavět do pozice regionálního hlídače a garanta bezpečnosti. Indie v minulosti několikrát v regionu zasáhla v případě několika momentů, které mohly potencionálně ohrozit bezpečnostní stabilitu regionu. Příkladem může být její angažmá při Bangladéšské válce za nezávislost, omezení etnického konfliktu na Srí Lance, nebo potlačení pokusu o puč na Maledivách. Indie na sebe pak navíc převzala závazek garance bezpečnosti Bhútánu. Tyto faktory přispívají k posilování mocenského postavení a prestiže Indie v rámci regionu. Do jisté míry pak i zajišťují pozici, v jejímž rámci je schopna definovat a následně potlačovat možné regionální bezpečnostní hrozby.

Samostatnou kapitolou v rámci analýzy vojenských kapacit Indie je pak její vlastnictví jaderného arzenálu. Vlastnictví jaderných zbraní z Indie samo o sobě činí mocnost, se kterou je do velké míry nutné počítat nejen na regionální, ale i světové úrovni. Jaderné zbraně zásadním způsobem posilují vojenskou moc Indie a v současném světě jí garantují značně

nezávislou pozici. Přestože Indie není signatářem smlouvy o neproliferaci zbraní hromadné ničení, její status jaderné mocnosti je ve světě respektován a to zejména díky strategickému partnerství se Spojenými státy americkými. Na základě tohoto partnerství a vzájemných dohod v roce 2006 USA uznaly Indii, jako vlastníka jaderných zbraní a co je důležité nepovažují indické vlastnictví jaderných zbraní za bezprostřední hrozbu pro bezpečnost ve světě (Minařík, 2006).

Z celkového pohledu na indické vojenské kapacity a jejich zdroje se dá konstatovat, že Indie patří z tohoto hlediska mezi bezpochyby nejsilnější země na světě. Počty a modernita jejich ozbrojených složek nemají v jejím regionu konkurenci a z tohoto pohledu je Indie regionu dominujícím aktérem. Toto postavení jí do zásadní míry umožňuje artikulaci bezpečnostních strategií, postupů a hrozeb v regionu. Jak bylo demonstrováno, tyto kapacity se Indie v regionu nebojí použít, nicméně k jejich použití dochází až v případě, že nastane problém. Z tohoto pohledu má Indie v rámci prosazování svých zájmů určité rezervy, nicméně zůstává otázkou, zda by preventivní nasazování sil přineslo kýžený výsledek. Z toho důvodu se dá prozatím tento Indií léty prověřený přístup k řešení bezpečnostních problémů v regionu považovat za dostačující. S výhledem do budoucna se navíc Indie snaží o modernizaci a další rozšíření vlastních vojenských kapacit, což potenciálně může ještě zvětšovat její už tak dominantní mocenské postavení v regionu.

4 ZÁVĚR

Indie je dlouhodobě významným hráčem v regionu Jižní Asie. Už od svého vzniku se v tomto regionu snaží profilovat, jako silný mocenský aktér a aspiruje v jeho rámci na pozici regionální mocnosti. Toho dosahuje hlavně prostřednictvím svých mocenských kapacit, které jí do zásadní míry umožňují na tyto aspirace vůbec pomýšlet. Cílem této diplomové práce bylo prozkoumat, zda jsou tyto aspirace opodstatněné a položené na reálných základech. Tato analýza probíhala skrze potvrzení či vyvrácení hypotézy, že *Indie je regionální mocností*. Abych byl schopen dostatečným způsobem analyzovat pravdivost této hypotézy, zvolil jsem teoretické východisko, které nabízí ve svém díle věnujícím se regionálním mocnostem Detlef Nolte. Ten v tomto východisku nabízí souhrn charakteristik, na jejichž základě je možné zkoumat, zda mocenský statut daného aktéra v rámci jeho regionu splňuje požadavky pro to, aby mohl být považován za regionální mocnost.

Vzhledem k tomu jsem svou práci strukturoval do tří na sebe logicky navazujících celků. V první části práce jsem se zabýval teoretickým ukotvením mé práce, kdy první část byla věnována realismu, jako teorii mezinárodních vztahů. Realismus jsem do své práce zařadil z toho důvodu, že předmětem zkoumání v tomto textu byl fenomén regionálních mocností, kdy mocnost a moc jsou ústředními tématy této teorie. Navíc pro jeho zařazení dále hovořilo hledisko, že v rámci této analýzy byly zkoumány i mocenské kapacity či zájmy Indie. Na mocenské kapacity a zájmy je v teorii realismu kladen také důraz. Dále jsem se v rámci této kapitoly věnoval samotnému ukotvení pojmu regionální mocnost. Vzhledem k tomu, že v literatuře je častokrát pojem regionální mocnost zaměňován s pojmem středních mocností, věnoval jsem se v následující části vysvětlení obou pojmů a distinkci mezi nimi. Z této kapitoly pak následně vzešlo teoretické východisko v podobě charakteristiky regionálních mocností podle Detlefa Nolteho, na jehož základě byla

následně provedena v další kapitole analýza mocenského postavení Indie v regionu Jižní Asie. Na první část svým obsahem navazuje část druhá, jež se věnuje samotnému zkoumání mocenského postavení Indie v jejím regionu a to prostřednictvím Nolteho definice. Tato část byla koncipována, jako jedno-případová studie, kdy tato metodologie měla usnadnit samotnou analýzu. V rámci této kapitoly jsem se pak věnoval definici regionu, v němž Indie usiluje o statut regionální mocnosti a vývoji zahraničněpolitického směřování Indie, jež bylo důležité zejména z důvodu komplexního náhledu na téma a také poskytlo náhled na to, jakým způsobem Indie ovlivňovala formování regionu a jak se vyvíjela její pozice v rámci tohoto regionu. Dále jsem se pak věnoval bilaterálním vztahům Indie s jednotlivými členskými zeměmi regionu, což dalo jasnou představu o současném postavení Indie v oblasti a také vnímání jejího mocenského postavení jednotlivými členy regionu. Dalším zkoumaným hlediskem byl vztah Indie s vybranými mocnostmi, jenž má vliv na vnější percepci regionu a indického postavení v něm. Následně pak bylo rozebráno členství Indie ve vybraných regionálních a mezinárodních organizacích, prostřednictvím čehož byl demonstrován vliv Indie na utváření regionálních otázek a definování politického směřování regionu. Posledním tématem, kterému jsem se v této kapitole věnoval, byly mocenské kapacity Indie, jež jsou i dle Nolteho základním předpokladem pro úspěšnost jejich ambicí na to stát se regionální mocností.

Tím se dostávám k této kapitole, která tak následovně poslouží ke shrnutí poznatků, k nimž jsem došel na základě dat, které jsem získal během vypracování této práce. Tyto poznatky budou shrnuty prostřednictvím jejich aplikace na jednotlivé charakteristiky vytyčené podle Nolteho definice regionálních mocností v teoretické části této práce. Jelikož se některé z nich překrývají, zvolil jsem demonstraci poznatků získaných v práci na těch nejdůležitějších z nich. Těmi jsou:

Stát se vnímá jako vedoucí v jasně vymezeném regionu, a to jak geograficky, ekonomicky, kulturně, tak i politicky.

Region se podařilo plně definovat na základě syntézy několika přístupů k jeho definici tak, že za region je považována Jižní Asie a za členy regionu jsou považováni Pákistán, Nepál, Bhútán, Maledivy, Srí Lanka, Bangladéš a samozřejmě Indie samotná. Tento region byl tak na základě tohoto přístupu vymezen jasně a i dle dalších zkoumaných dat se jeví kompaktně. K tomu přispívá jeho kulturní, historická a geografická odlišnost, jež ho separuje od regionů okolních. Vzhledem k tomu, že už od svého vzniku se Indie ve svém regionu snaží chovat dominantně a prosazuje v něm plně své zájmy, lze hovořit i o splnění podmínky toho, že Indie se vnímá, jako vedoucí aktér regionu Jižní Asie.

Stát vykazuje nejen materiální (vojenské, ekonomické, demografické), organizační, ale i ideologické zdroje moci, dostatečné pro projekci jeho moci v regionu.

Z hlediska materiálních zdrojů má Indie v rámci regionu bez debat největší materiální kapacity. Je druhou nejlidnatější zemí světa. Její ekonomika patří taky mezi nejsilnější na světě a i nadále rapidně roste. Má rozsáhlé materiální kapacity a v její prospěch hovoří i fakt, že indické politické a ekonomické elity byly schopny zachytit globální trendy a v současnosti tak více než polovinu výkonu její ekonomiky tvoří sektor služeb. Problémy v této oblasti podobně, jako u jiných rozvíjejících se zemí, tvoří zejména ekonomická disparita mezi urbánními a rurálními oblastmi, nedostatečná pozemní a elektrická infrastruktura a neefektivnost jejího zemědělství. Indie i přes své současné obrovské ekonomické kapacity, není schopná plně využít svého potenciálu, který by udělal její dominanci v regionu v této oblasti ještě markantnější. A to vzhledem k tomu, že v dnešní době je její ekonomika větší než ekonomika všech ostatních členů regionu dohromady. Co se týče indických vojenských zdrojů, jejich velikost je v regionu obdobným

způsobem dominantní. Indie má jedny z nejsilnějších ozbrojených složek na světě, což jí dává zásadní mocenské kapacity k tomu, aby byla schopna reálně ovlivňovat a artikulovat regionální bezpečnostní agendu a zároveň tak i prosazovat své mocenské zájmy. K tomu navíc ještě přispívá fakt, že Indie disponuje jadernými zbraněmi, což tak dále zásadně posiluje její mocenské postavení. V otázce organizačních a ideologických zdrojů moci, je odpověď taková, že se Indie snaží regionální agendu a její zájmy v nich akcentovat skrze bilaterální vztahy se členy regionu, jelikož místní regionální struktury nejsou plně funkční a efektivní.

Stát má zásadní vliv na regionální politiku (její aktivity a výsledky).

Tuto podmínku dle mého názoru Indie splňuje naprosto perfektně. Země se podílela na získání nezávislosti Bangladéše. Definiuje bezpečnostní agendu v regionu, jejímž základem je především bezpečnostní stabilita regionu. Z toho důvodu se Indie staví do pozice garanta této stability a zároveň v regionu působí jako pověstný hlídač. To se v minulosti projevilo například na tom, že Indie napomohla k ukončení etnického konfliktu na Srí Lance, úspěšně zabránila puči na Maledivách a do současné doby je garantem bezpečnosti Bhútánu.

Stát je ekonomicky, politicky a kulturně spojen s regionem a jeho členy.

Ekonomické propojení regionu je z tohoto pohledu velmi nízké a funguje zejména na základě bilaterálních dohod Indie s jednotlivými členy regionu. Regionální fóra určená pro tento účel (SAARC a BIMSTEC) tento účel prozatím nespĺňujú, kdy v jejich agendě je jediným posunem k lepší ekonomické kooperaci regionu dojednání zóny volného obchodu. Tato zóna však není do této doby dostatečně etablována a spolupráce v regionu tak probíhá i nadále spíše v rámci bilaterálních vztahů. Podobně tomu tak je i v rámci politického propojení, jež také funguje spíše na bázi vzájemných vztahů. Co se týče kulturního napojení na

region, tak to zde existuje a to zejména v podobě historického dědictví britského kolonialismu, civilizační a etnické blízkosti členských zemí.

Stát je schopen uplatňovat svůj vliv i na poli regionálních organizačních a vládnoucích struktur.

Jak už bylo naznačeno v předchozích řádcích, Indie není schopna plně prosazovat svůj vliv na poli regionálních struktur, jelikož regionální organizace k tomu určené nefungují zatím příliš efektivně. Indie je schopna v nich maximálně akcentovat své zájmy, nicméně jejich diskuze pak následně probíhá opět na bázi bilaterálních vztahů. Zlepšení fungování těchto struktur je tedy z těchto důvodů velkým cílem současné indické zahraniční politiky.

Stát definuje a artikuluje společnou regionální identitu či projekty.

Definice této identity je z důvodu absence fungujících regionálních struktur na multilaterální bázi poměrně obtížná. Jednotlivým prvkem je v tomto regionu především společný historický odkaz kolonialismu, civilizační, etnická afinita a do jisté omezené míry i náboženství, jež se v rámci celého regionu vzájemně prolínají.

Stát poskytuje regionu prostředky kolektivního prospěchu, nebo se respektive zásadním způsobem podílí na poskytování společných veřejných statků.

Indie se snaží poskytovat a sdílet veřejné statky v regionu především prostřednictvím vzájemného obchodu s jednotlivými zeměmi regionu. Na základě těchto vztahů se podílí i na budování a financování rozvojových projektů v rámci jednotlivých zemí v regionu. Indie se také snaží vystupovat jako garant bezpečnosti regionu a brání ho před vnějšími hrozbami, což se dá také považovat do jisté míry za poskytování kolektivního veřejného statku v rámci regionu.

Stát definuje a je schopen zásadním způsobem ovlivnit regionální bezpečnostní agendu.

Toto hledisko se také ukazuje, jako pravdivé, jelikož historické zapojení Indie do konfliktů v regionu do jisté míry definuje regionální bezpečnostní agendu. Dalším z úspěšných příkladů toho, že je Indie schopna definovat bezpečnostní agendu je fakt, že v rámci jednání ve strukturách SAARC a BIMSTEC se jí podařilo dojednat jednotný přístup k terorismu v rámci celého regionu. Navíc se Indie, jak už bylo několikrát naznačeno, staví do pozice garanta bezpečnostní stability regionu, kdy v případě vzniku bezpečnostní hrozby už několikrát v historii byla schopná zasáhnout.

Vedoucí pozice státu v regionu je uznána, nebo alespoň respektována ostatními státy z i mimo region, zejména ostatními mocnostmi.

Toto hledisko se zdá být také naplněno, jelikož jak prokázaly kapitoly věnující se vztahům s členskými zeměmi regionu a vybranými vnějšími mocnostmi, vůdčí pozice Indie v regionu je uznána, jak jejími členy, tak i vnějšími mocnostmi. Pozici v regionu uznávají i indiští rivalové, jimiž jsou Pákistán i Čína, kdy se obě země sice snaží oslabit vliv Indie v regionu, nicméně už i tento fakt jasně demonstruje, že chápou mocenské postavení Indie v regionu jako zásadní, respektive vůdčí.

Na základě těchto zjištění lze tedy konstatovat, že i když Indie zcela nenaplnuje některá ze stanovených kritérií stanovených v teoretické části práce, následující fakty hovoří o dominantním postavení Indie v regionu a do značné míry legitimizují její ambice na to stát se regionálním hegemone. Indie se v rámci regionu sama považuje za vůdčího aktéra. Má pro tyto ambice dostatečné mocenské kapacity. Ostatní státy společně i se světovými mocnostmi respektují její dominantní mocenské postavení v rámci regionu. Je schopna reálně ovlivňovat dění a bezpečnostní agendu v regionu. Je garantem bezpečnostní stability

regionu a hlavně v regionu neexistuje aktér schopný její dominantní mocenskou pozici ohrozit.

Tyto fakty představují dostatečnou faktickou základnu, aby šlo odpovědět na ústřední tezi práce, jež se zabývala mocenským postavením Indie v jihoasijském regionu. Indii dle mého názoru, tak lze považovat v rámci Jižní Asie za regionální mocnost, čímž se mi podařilo potvrdit základní hypotézu práce, a sice že Indie je regionální mocností. Výchozím zjištěním práce tak je to, že Indie je regionální mocností dle teoretického vymezení Detlefa Nolteho.

5 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

Aryasinha, Ravinatha (1997). Maldives, Sri Lanka and the "India Factor". *Himal South Asia Magazine*, březen 1997 (dostupné na: <http://old.himalmag.com/himal-feed/53/2650-maldives-sri-lanka-and-the.html>, 5. 4. 2015).

Asia Report (2012). Pakistan's Relations With India: Beyond Kashmir?. *International Crisis Group*, Asia Report No. 224 (dostupné na: http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/7187~v~Pakistans_Relations_with_India__Beyond_Kashmir_.pdf, 7. 4. 2015)

Ayoob, Mohammed (2000). India Matters. *The Washington Quaterly*, Vol. 23, No. 1. pp. 27–39.

Baldwin, David A. (2013). Power and International Relations. In: Carlsnaes, Walter a kol. *Handbook of International Relations*. London: Sage, s. 273-297.

Barša, Pavel - Císař, Ondřej (2008). *Anarchie a řád ve světové politice. Kapitoly z teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál.

Biswas, Soutik (2014). World Bank chief economist on future of India's economy. *BBC*, 31. 1. 2014 (dostupné na: <http://www.bbc.com/news/world-asia-india-25742983>, 12. 4. 2015)

Das, Saswata (2015). The Great Indian GDP Growth Story – India's Dependence On The Service Sector Ain't All That Bad For The Health Of The Economy. *Business Wolf*, 16. 1. 2015 (dostupné na: <http://businesswolf.org/great-indian-gdp-growth-story-sectoral-imbalance-gdp-contribution-read-indias-dependence-service-sector-aint-bad-health-economy/>, 12. 4. 2015)

Dass, Satyajit (2014). India: The Siege Within. *Business Today India*, 19. 1. 2014 (dostupné na: <http://businesstoday.intoday.in/story/satyajit-dass-on-indian-economy-future/1/201853.html>, 13. 4. 2015)

Dehejia, Rupa S. (2010). India Journal: Why Does India Give and Receive Aid?. *The Wall Street Journal India*, 8. 9. 2010 (dostupné na: <http://blogs.wsj.com/indiarealtime/2010/09/08/why-does-india-give-and-receive-aid/>, 5. 4. 2015)

Destradi, Sandra (2010). India and the Civil War in Sri Lanka: On the Failures of Regional Conflict Management in South Asia. *GIGA Working Papers*, No. 154, s 1-25.

Fárek, Jiří (2012) Ekonomika Indie: obtíže i pozoruhodný vzestup. *Mezinárodní politika*, roč. 36, č. 11. s. 8 – 12.

Ghosh, Partha S. (1995). *Cooperation and conflict in South Asia*. Technical Publications.

Global Firepower (2015). India Military Strength. *Global Firepower*, 4. 1. 2015 (dostupné na: http://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=india, 14. 4. 2015)

Goutam, Keashab – Sunam, Ramesh (2013). The rise of Maoists in Nepali politics: from 'people's war' to democratic politics. *East Asia Forum*, 15. 3. 2013 (dostupné na: <http://www.eastasiaforum.org/2013/03/15/the-rise-of-maoists-in-nepali-politics-from-peoples-war-to-democratic-politics/>, 3. 4. 2015)

Holsti, K. J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. *Background*, Vol. 7, No. 4 (Feb., 1964), s. 179-194.

Choden, Tashi (2003). Indo-Bhutan Relations Recent Trends. *Centre for Bhutan Studies* (dostupné na: http://www.bhutanstudies.org.bt/publicationFiles/JBS/JBS_Vol11/v11-6.pdf, 5. 4. 2015)

IBSA (2015). *About IBSA Background* (dostupné na: <http://www.ibsa-trilateral.org/about-ibsa/background>, 11. 4. 2015)

IndiaToday (2014). PM Narendra Modi announces \$1 billion credit to Nepal. *IndiaToday*, 3. 8. 2014 (dostupné na: <http://indiatoday.intoday.in/story/narendra-modi-nepal-parliament-sushil-koirala-kathmandu-newdelhi-modivisitnepal/1/375395.html>, 3. 4. 2015)

Joffres, Christine a kol. (2008). Sexual slavery without borders: trafficking for commercial sexual exploitation in India. *International Journal for Equity in Health*, 2008, 7:22, s. 1-11.

Jordaan, Eduard (2003). The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing between Emerging and Traditional Middle Powers. *Politikon: South African Journal of Political Studies*, 30: 1, str. 165–181.

Joshi, Manoj (2014). Resetting Indo-Nepal relations. *Mid-Day*, 5. 8. 2014 (dostupné na: <http://www.mid-day.com/articles/resetting-indo-nepal-relations/15505163>, 3. 4. 2015)

Karim, Mohd Aminul (2009). Bangladesh-India Relations: Some Recent Trends. *Institute of South Asian Studies Working Paper*, November 2009, No. 96, s. 1-12.

Kolman, Jiří (2005). Neorealismus. In: Pšejka, Pavel (ed.) a kol. *Přehled teorií mezinárodních vztahů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 63-77.

Kratochvíl, Petr (2002). Polarita v teorii mezinárodních vztahů. *Mezinárodní vztahy*, vol. 37, No. 4, s. 26-46.

Kveš, Robin (2011). Indický Panregion. In: Cabada, Ladislav; Šanc, David (ed.). *Panregiony Ve 21. Století: Vývoj A Perspektivy Mezinárodních Makroregionů*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 142-177.

Kumar, Atul (2010). An Historical Perspective On Indian Foreign Policy. *World Affairs*, jaro 2010, vol. 14, č. 1, s. 102-111.

Library of Congress (1991). *Country Studies: Bhutan-India relations* (dostupné na: [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+bt0078\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+bt0078))), 5. 4. 2014)

Library of Congress (1995). *Country Studies: India-Maldives relations* (dostupné na: [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+in0176\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+in0176))), 5. 4. 2015).

Library of Congress (1994). *Country Studies: India-Sri Lanka relations* (dostupné na: <http://countrystudies.us/india/125.htm>), 6. 4. 2015)

Library of Congress (1997). *Country Studies: India-Pakistan Lanka relations* (dostupné na: <http://countrystudies.us/india/123.htm>), 6. 4. 2015)

Malik, Mohan (2004). India-China Relations: Giants Stir, Cooperate and Compete. *Asia-Pacific Center for Security Studies*, říjen 2004, s. 1-8.

Marquand, Robert (2011). Amid BRICS' rise and 'Arab Spring', a new global order forms. *The Christian Science Monitor*, 18. 10. 2011 (<http://www.csmonitor.com/World/Global-Issues/2011/1018/Amid-BRICS-rise-and-Arab-Spring-a-new-global-order-forms>), 10. 4. 2015)

McDougall, Walter A. (2014). 20th-century international relations: The coming of the Cold War, 1945-57 – South Asia. *Encyclopaedia Britannica* (dostupné na: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/291225/20th-century-international-relations/32936/South-Asia#ref304573>), 6. 4. 2015)

Minařík, David (2006). Vztahy Indie a USA – vztahy uznaných jaderných mocností?. *Global Politics*, 7. 10. 2006 (dostupné na: <http://www.globalpolitics.cz/clanky/indie-usa-vztahy>), 8. 4. 2015)

Morgenthau, Hans (1973). *Politics Among Nations*. New York: Alfred A. Knopf.

Müller, David (2005). Realismus. In: Pšeja, Pavel (ed.) a kol. *Přehled teorií mezinárodních vztahů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, s. 24-42.

Nadkarni, Vidya (2014). India and SAARC. *Presentation at the FLASCO-ISA meeting*, 24. 7. 2014 (dostupné na: <http://web.isanet.org/Web/Conferences/FLACSO-ISA%20BuenosAires%202014/Archive/1226fcdb-083a-4d19-97bb-6f95edd84685.pdf>, 10. 4. 2015)

Nanda, Prashant K. (2014). India has the highest population of illiterate adults: Unesco. *Livemint*, 29. 1. 2014 (dostupné na: <http://www.livemint.com/Politics/3yYYIDoiLTWDiJAOg5J9SL/India-has-the-highest-population-of-illiterate-adults-Unesc.html>, 13. 4. 2015)

Nolte, Detlef (2010). How to Compare Regional Powers: Analytical Concepts and Research. *Review of International Studies*, 36: 4, str. 881–901.

Noor, Sanam (2007). Pakistan-India Relations and Terrorism. *Pakistan Institute of International Affairs- Pakistan Horizon*, vol. 60, no. 2, s. 65-84.

Parliament Library Service (2014). *India-Bhutan Relations* (dostupné na: <http://164.100.47.134/intranet/India-Bhutan%20Relations.pdf>, 5. 4. 2015)

Piknerová, Linda (2013). Jihoafrická republika jako nastupující střední mocnost. *Politologická revue*, 2013, roč. 19, č. 2, s. 48-75.

Poplin, Cody M. (2013). India – Maldives Bilateral Brief. *India Development Cooperation Research (IDCR) Project*, 16. 5. 2013 (dostupné na: <http://idcr.cprindia.org/blog/india-maldives-bilateral-brief>, 5. 4. 2014)

Pradhan, B. – Shankar, Jay (2008). Singh Visits Bhutan to Show India Backs Its Democratic Changes. *Bloomberg*, 15. 5. 2008 (dostupné na: <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=ae7X6KWq6mCk&refer=india>, 5. 4. 2015)

Pushpita, Das (2014). IDSA COMMENT: Settling border disputes with Nepal and Bangladesh. *Institute for Defence Studies and Analyses*, 10. 10. 2014 (dostupné na: http://www.idsa.in/idsacomments/SettlingborderdisputeswithNepalandBangladesh_pdas_101014.html, 3. 4. 2014)

Prys, Miriam (2007). *What Makes A Regional Hegemon?*. Oxford University.

Pšeja, Pavel (ed.) a kol. (2005). *Přehled teorií mezinárodních vztahů*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Rafiq, Arif (2014). The Musharraf Boomerang. *Foreign Policy*, 21. 4. 2014 (dostupné na: <http://foreignpolicy.com/2014/04/21/the-musharraf-boomerang/>, 7. 4. 2015)

Sandhu, Rohan – Sindhu W. P. S. (2014). Reinvigorating SAARC: India's Opportunities and Challenges. *Brookings India*, 20. 11. 2014 (dostupné na: <http://brookings.in/reinvigorating-saarc-indias-opportunities-and-challenges/>, 10. 4. 2014)

Sengupta, Somini (2008). In Fertile India, Growth Outstrips Agriculture. *The New York Times*, 22. 6. 2008 (dostupné na: http://www.nytimes.com/2008/06/22/business/22indiafood.html?_r=2&, 12. 4. 2015)

Shukla, Deeptima (2006). India-Nepal Relations: Problems and Prospects. *The Indian Journal of Political Science*, Vol. 67, No. 2, s. 355-374.

Southerland, Matthew – Koch-Weser, Jacob – Zhang, Angela (2014). China-India Relations: Tensions Persist Despite Growing Cooperation.

U.S.-China Economic and Security Review Commission, 22. 12. 2014 (dostupné na: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/Staff%20Report_China-India%20Relations--Tensions%20Persist%20Despite/20Growing%20Cooperation_12%2022%202014.pdf, 8. 4. 2014)

Stolberg, Sheryl – Yardley, Jim (2010). Countering China, Obama Backs India for U.N. Council. *The New York Times*, 8. 11. 2010 (dostupné na: http://www.nytimes.com/2010/11/09/world/asia/09prexy.html?_r=0, 8. 4. 2015)

Thalpawila, Osantha N. (2014). India- Sri Lanka Relations: In Post Civil War Era in Sri Lanka. *International Journal of Social Sciences*, vol. 2, iss. 1, s. 9-14.

The Economist (2013). India as a great power: Know your own strength. *The Economist*, 30. 3. 2013 (dostupné na: <http://www.economist.com/news/briefing/21574458-india-poised-become-one-four-largest-military-powers-world-end>, 14. 4. 2015)

The Hindu (2011). About 70 per cent Indians live in rural areas: Census report. *The Hindu*, 15. 7. 2011 (dostupné na: <http://www.thehindu.com/news/national/about-70-per-cent-indians-live-in-rural-areas-census-report/article2230211.ece>, 12. 4. 2015)

The World Bank₁ (2015). *GDP growth (annual %)* (dostupné na: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG>, 20. 2. 2015)

The World Bank₂ (2015). *South Asia* (dostupné na: <http://www.worldbank.org/en/region/sar>, 6. 4. 2015)

The World Bank (2012). India: Issues and Priorities for Agriculture. *The World Bank*, 17. 5. 2012 (dostupné na: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2012/05/17/india-agriculture-issues-priorities>, 12. 4. 2015)

van der Westhuizen, J. (1998). South Africa's Power Emergence as a Middle Power. *Third World Quarterly*, vol. 19, no. 3, s. 435–455.

Varma, Subodh (2013). Income disparity between rich and poor growing rapidly. *The Times of India*, 23. 7. 2013 (dostupné na: <http://timesofindia.indiatimes.com/india/Income-disparity-between-rich-and-poor-growing-rapidly/articleshow/21410981.cms>, 13. 4. 2015)

Visingr, Lukáš (2012). Indická zbrojní politika: Pestrý arzenál rostoucí velmoci. *NatoAktual*, 20. 2. 2012 (dostupné na: http://www.natoaktual.cz/indicka-zbrojni-politika-pestry-arzenal-rostouci-velmoci-pnj-na_analyzy.aspx?c=A120220_150526_na_analyzy_m02, 14. 4. 2015)

Waisová, Šárka (2009). *Úvod do studia mezinárodních vztahů. Třetí rozšířené a přepracované vydání*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Xu, Beina (2014). Governance in India: Corruption. *Council on Foreign Relations*, 4. 8. 2014 (dostupné na: <http://www.cfr.org/corruption-and-bribery/governance-india-corruption/p31823>, 12. 4. 2015)

6 RESUMÉ:

This thesis is concerned with India's aspirations to become regional power. This is in harmony with the main goal of the thesis, which is confirmation of hypothesis, that India is a regional power. Text is structured into three logical parts. First part is theoretical part, in which is firstly defined Realism as a theory of International Relations. Realism is used, because author understands that, when we want to fully understand the concept of regional powers, we need to understand first what definition of power and power relations is. Then the text is focused on distinction between the perceptions of middle and regional powers, which are in most of literature confused or interchanged. After this important distinction, the text is focused on definition of the concept of regional powers itself. For the use of this thesis's analysis, author uses a definition of regional powers according to the characteristics pointed out by Detlef Nolte. The next part of the thesis is focused on practical analysis of the position of power of India with respect to the region of South Asia. This part is conceived as a one-case study. In this part there are explored relations of India with other members of the region and the relations with some chosen global powers. On this relations are thoroughly described reasons behind, how the members of the region and global powers conceive India's aspirations to become leading power in this region. After that, thesis explores India's position in regional and some international organizations. Last part of this one-case study is focused on India's power capacities, such as economy or military power. The third and last part of this thesis provides an overall summary, which implies, that the central goal of this work was fulfilled and that the hypothesis, that India is a regional power, was successfully confirmed. Reasoning behind this confirmation is obvious and that is, that after the application of Nolte's characterization of regional powers was confirmed, that India meets the requirements to be considered as a regional power.